

В.Я.Корженко, Т.Ю.Іванець, О.В.Абрамчук,
Л.В.Горчинська, Л.І.Олійник

**УКРАЇНСЬКА МОВА
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

КРАЇНОЗНАВСТВО

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**В.Я.Корженко, Т.Ю.Іванець, О.В.Абрамчук,
Л.В.Горчинська, Л.І.Олійник**

**УКРАЇНСЬКА МОВА
ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
КРАЇНОЗНАВСТВО**

**Затверджено Ученою радою Вінницького державного технічного
університету як навчальний посібник для іноземних студентів. Протокол
№ 5 від 27 грудня 2000 року.**

Вінниця ВДТУ 2002

УДК 808.3 (075)

К 66

Рецензенти:

П.Є. Азарова, кандидат філологічних наук, доцент

Г.Л. Василенко, кандидат філологічних, професор

Ю.Л. Старовойт, кандидат філологічних наук, доцент

Рекомендовано до видання Ученою радою Вінницького державного технічного університету Міністерства освіти і науки України

**Корженко В.Я., Іванець Т.Ю., Абрамчук О.В., Горчинська Л.В.,
Олійник Л.І.**

К66 Українська мова для іноземних студентів. Країнознавство.

Навчальний посібник. - Вінниця: ВДТУ, 2002.- 78 с.

Навчальний посібник сприятиме активізації мовної діяльності у сфері країнознавства студентів-іноземців усіх спеціальностей.

УДК 808.3 (075)

©, В.Я. Корженко, Т.Ю. Іванець,
О.В. Абрамчук, Л.В. Горчинська, Л.І. Олійник, 2002

Тема 1. ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Джерело, досвід, загроза, коріння, засіб, мандрівник, покоління, справа, явище. Вважати, вдосконалювати, свідчити, зберігати.

Завдання 2. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

Тисячоліття, століття, середньовіччя, багатівіковий, самотній.

Завдання 3. Назвіть дієслова, від яких утворенні іменники:

Виникнення, творення, єднання, зникнення, спілкування, застосування.

Завдання 4. Прочитайте слова, знайдіть спільнокореневі та запишіть їх групами.

Витвір, творчий, давній, народжується, застосовується, стосунки, народний, творення, давнина, стосуватися, народ, давність, застосування.

Завдання 5. Від поданих прикметників утворіть вищий і найвищий ступені порівняння. Запишіть їх.

ПРАЗОК: добрий – добріший – найдобріший.

Нижній, природний, досконалий, поширений.

Завдання 6. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Відомо, що мова кожного народу – явище давнє, її коріння ведуть у доісторичні часи. Вона є найгеніальнішим витвором багатьох поколінь. Створення граматичних законів, творення нової лексики – справа тисячоліть.

У великому творчому процесі народжується мова людини, а з нею народжується й народ. Коли настає загроза зникнення мови, надходить і загроза смерті народу-носія мови.

Деякі вважає, що мова – це тільки засіб комунікації, інструмент спілкування між людьми. Насправді це не так. У мові нація зберігає всю свою історію, свій багатівіковий досвід, культуру, свої ідеї та самотність.

З нею і тільки через неї розвивається культура. Давність культури визначається давністю мови.

Коріння української мови ведуть у далеку давнину. Розглядаючи український фольклор, ми можемо впевнитись, що надзвичайно багата народна поезія; казки й загадки виникли ще в дохристиянські часи, тобто

ще до виникнення Київської Русі. Отже, українській мові більше тисячі років! Звичайно, протягом століть вона дещо змінювалася і вдосконалювалася. І літературні пам'ятки часів Київської Русі свідчать, що тодішні кияни співали пісні і розмовляли такою ж мовою, як і теперішні українці. А тим часом українську мову за часів середньовіччя у Європі вважали однією з найдосконаліших й найпоширеніших у Східній Європі, хоча й називали її в ті часи то "рутенська", то "руська", то "русинська". Ці терміни в ті часи стосувалися тільки народу, що жив на Придніпров'ї: навколо Києва, Переяслава та інших міст цього краю.

Термін "Україна", як назва придніпровських, "прикиївських" земель, уперше писемно зафіксований в "Літописі руським" у 1187 році. Однак протягом тривалого часу в Європі українців називали ще за традицією то "руськими", то "русинами", то "русолянами", а відповідно до цього називали й мову. Отож, коли в іноземних джерелах згадують різні мови і серед них "руську" або "рутенську", це значить – українську.

Арабський письменник і купець Ібн-Хаукаль у своєму творі "Книга шляхів і держав" (X ст.) описує життя русів і їхню мову. Давню і дуже важливу згадку про рутенську (українську) мову маємо в італійського ученого XV ст., засновника Римської академії Помпонія Лета. Він подорожував по Україні, жив серед українського населення, вивчав його мову і побут. Збереглися і дійшли до наших часів описи української мови багатьох вчених і мандрівників XV-XVII століть. Майже всі вони відзначали її багатство, ніжність та мелодійність.

Завдання 7. Дайте відповіді на запитання:

1. Хто є творцем мови?
2. Як пов'язані між собою мова народу і його культура?
3. Як давно виникла українська мова?
4. Як вона називалась в давні і середньовічні часи?
5. Чи була українська мова відома в Європі?
6. Які якості української мови відзначали дослідники?

Завдання 8. Перекажіть текст. Використовуйте ваші записи.

Завдання 9. Прочитайте висловлювання різних людей про українську мову. Прокоментуйте їх.

Українська мова наймелодійніша поміж усіма слов'янськими мовами, з великими музичними можливостями.

Ф. Боденштедт

Велична мова. Я з великою насолодою слухаю це хороше звучання цієї чарівної мови. Ах, чудо, чудо ця мова.

І. Репін

Щодо мене, то я дуже люблю вашу народну українську мову, гучну, цвітисту і таку м'яку. У вашій мові стільки ніжних, сердечних, поетичних слів: ясочко, зірньоко, квітньоко, серденько...

Л. Толстой

Сила людей переконана, що українська мова є одна з найбагатших мов слов'янських... мова поетична, музична, мальовнича.

І. Срезневський

Завдання 10. Підготуйте коротке повідомлення на тему: "Моя рідна мова".

Тема 2. М.С. ГРУШЕВСЬКИЙ - ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ УКРАЇНИ

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

Галичина – назва західноукраїнських земель, які входили до складу Австрії.

Кавказ – територія між Чорним, Азовським і Каспійським морями.

Тифліс – столиця Грузії, зараз м. Тбілісі.

Карпати – гори на території України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини.

Центральна рада – об'єднаний орган буржуазних партій та організацій України (1917 – 1918 р.р.). Після революції 1917 р. проголосив Українську народну республіку.

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік.

Завдання 2. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Відродження	Відпочивати
Вплив	Дозволити
Діяльність	Заборонити
Засновник	Звинуватити
Ліхо	Листуватися
Нагорода	Мріяти
Освіта	Страждати
Помічник	Оточення
Хвороба	Справа

Завдання 3. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення. Утворіть словосполучення за зразком.

ЗРАЗОК: культура, український – українська культура.

І. Дисертація, внесок, дослідження, держава, вчений, справа.

ІІ. Незалежний, книгарський, магістерський, повний, видатний, значний.

Завдання 4. Запишіть складні слова, назвіть основи, від яких вони утворені.

Двадцятирічний, історіографія, краєвид, літературознавство, національно-демократичний, працездатний, самовиховання, самоосвіта.

Завдання 5. Прочитайте речення. Виділені словосполучення замініть синонімами.

1. Він яскраво *виявив себе* в багатьох галузях знань – історії, археології, літературознавстві ...
2. Рід Грушевських був "*духовний*", хоча й дуже бідний.
3. Ще не закінчивши навчання в гімназії, він вже багато в чому *переріс своїх вчителів*.
4. В цей час він багато зробив для відродження *української державності*.
5. А проте в радянський період на *творчу спадщину* вченого було накладено заборону.

Завдання 6. Прочитайте текст. Знайдіть і запишіть інформацію, яка характеризує М.С. Грушевського як вченого та політичного діяча.

М.С. ГРУШЕВСЬКИЙ – ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ УКРАЇНИ

В історії української науки і культури кінця XIX – першої третини XX ст. одне з почесних місць належить Михайлові Сергійовичу Грушевському – першому президентові України, відомому політичному діячеві, видатному вченому, творцю нової системи історії України, кількох конституційних проектів, автору майже 18000 публікацій.

Він яскраво виявив себе в багатьох галузях знань: історії, археології, літературознавстві, але насамперед М.С. Грушевський – це визначний історик, який створив перше найбільш повне дослідження з історії України від найдавніших часів до другої половини XVII ст. Як політик М.С. Грушевський пройшов шлях від засновника національно-демократичної партії до творця основ української незалежної держави. Він переживав за долю свого народу і цього не можна не враховувати при визначенні його діяльності. Однак саме через це ще за життя вчений зазнав багато несправедливих звинувачень.

Хто ж він, професор Грушевський?

Рід Грушевського був "духовний", хоча й дуже бідний. Дід Михайла Сергійовича був священником; батько, закінчивши духовну семінарію, спочатку викладав у Київській семінарії, а згодом став учителем російської мови в гімназії м. Хелма (нині місто у Польщі). Саме там, у м. Хелмі 17 вересня 1866 р. народився Михайло Грушевський.

Величезне враження на М. Грушевського справили подорожі в Україну, в Сестринівку, до діда. Українське село, ліси, краєвиди.

український народ, українська мова – все це ввійшло в його душу, як в інший, кращий світ.

Згодом, у 1878 р. сім'я Грушевських через конфлікт батька з губернським начальством переїхала до Владикавказу.

У 1880 р. він вступив до III класу Тифліської гімназії. Вчився добре, у нагороду одержав книжки, які залишилися в його бібліотеці – поезії Некрасова, Пушкіна, Гете, історичні праці, енциклопедії. Навесні 1882 р. родину Грушевських спіткало страшне лихо: протягом одного місяця вмерло від хвороби троє з шести дітей. Щоб трохи розрадити сім'ю, батько повіз їх до Москви, а звідти в Україну.

Протягом 1883 р. М.Грушевський активно займався громадською національно-політичною самоосвітою, самовихованням. Він писав: "Я хотів стати українським письменником, редактором, видавцем, ... стати до лав розпорошених, різномасних, різночинних українських сил і своєю енергією виврянути втрачене, щоб жила наша слава – слава України". 1884 роком датуються перші літературні спроби М.Грушевського. Ще не закінчивши навчання в гімназії, він вже багато в чому переріс своїх вчителів.

У 1886 р. двадцятирічний М.Грушевський став студентом філологічного факультету Київського університету. Юнак, який раніше мріяв про літературу, несподівано рішуче повернувся до історії. Вже за рік він робить своє перше наукове дослідження, а на III курсі з'являється наступна серйозна праця, опублікована у 1891 р. і відзначена золотою медаллю.

За 4 роки М.Грушевський успішно захищає магістерську дисертацію, після чого починається новий етап у житті 27-річного вченого. Він переїздить до Львова, де очолює кафедру історії.

Нелегким було життя. Однак у 1896 р. тридцятирічний професор одружується з молодою вчителькою Марією Водківською, яка стала йому вірним другом і помічником. У 1890 р. у них народилася донька.

Протягом 19 років діяльність М.С.Грушевського була пов'язана з Львівським університетом, науковим і політичним життям Галичини. У цей час він повернувся до своєї давньої мрії – написав книгу з історії України, яка вийшла у 1911 р. і мала великий успіх.

Перша світова війна змінила життєві та творчі плани М.С.Грушевського. З Карпат, де він відпочивав, вчений переїхав спочатку до Італії, а пізніше до Румунії. І тільки у 1914 р. йому вдалося повернутися до Києва, а згодом і до Москви, де він продовжив наукову роботу.

У 1917-18 рр. М.С.Грушевський вів активну політичну діяльність як голова Центральної Ради і перший президент Української Народної Республіки. В цей час він багато зробив для відродження української державності. Пізніше М.С.Грушевський відійшов від політичних справ. У

1919 р. почався емігрантський період в житті вченого. Перебуваючи в Празі, Берліні, Женеві, Парижі та інших містах, він займався переважно науковою діяльністю. В еміграції М.С. Грушевський не поривав зв'язків з Україною. Він листувався з діячами культури та науки, уважно стежив за подіями суспільно-політичного життя на рідній землі. Поступово у нього з'явилися думки про можливість повернення на Батьківщину. Після кількох років переговорів між представниками радянських властей і М.С. Грушевським йому дозволили в'їзд в країну. У 1924 р. сім'я М.С. Грушевського була вже в Києві.

В Україну Грушевський повернувся уже як визнаний лідер в історичній науці. Він обирається академіком Української Академії наук. Визнанням великих заслуг Грушевського-вченого стало обрання його в 1928 р. дійсним членом Академії наук СРСР. Однак скоро М.С. Грушевський змушений був залишити Київ і переїхати до Москви. Тут його заарештували, але через деякий час звільнили.

Незважаючи на вік і стан здоров'я (він практично втратив зір), М.С. Грушевський продовжує багато працювати. Та все пережите дало знати про себе. 25 листопада 1934 р. під час відпочинку та лікування М.С. Грушевський помер.

Все своє життя великий український учений-історик Михайло Грушевський, голова української Центральної ради і перший президент України, присвятив боротьбі за створення української держави.

Дороговказом у майбутнє можна назвати наукову й політичну діяльність Михайла Грушевського, який, безперечно, є великим сином українського народу, сином України.

Завдання 7. Знайдіть у тексті речення, які починаються словами:

1. Як політик ...
2. Зростаючи в оточенні дорослих ...
3. За 4 роки ...
4. М.С. Грушевський зробив значний внесок ...
5. Визнанням великих заслуг ...
6. Все своє життя ...
7. Дороговказом у майбутнє ...

Завдання 8. Складіть простий номінативний план тексту.

Завдання 9. За допомогою плану спробуйте розповісти про М.С. Грушевського як державного діяча України.

Тема 3. ІВАН МАЗЕПА

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

Полтава – українське місто, де у 1709р. російська армія перемогла шведську армію (Північна війна).

Бату́рин – невеличке українське місто, в 17-18 ст. резиденція гетьмана України.

Київщина - частина території України поблизу м. Києва.

Хмельницький Богдан (1595-1657) – гетьман України.

Петро́ I (1672-1725) російський цар.

Карл XII (1682-1718) – шведський король.

Північна війна 1700-1721 рр. – війна Росії зі Швецією за вихід до Балтійського моря.

Запорізька Січ – організація українських козаків у 16-18 ст. на Дніпрі. Боролася з кримськими татарами, турками, польськими завойовниками.

Завдання 2. З'ясуйте значення слів та запишіть їх.

1. Вірш, двір, бій, прах, резиденція, звільнення, повідомлення, загроза, пропозиція, незалежність.
2. Мріяти, зацікавитися, запропонувати, повернути, створити, будувати, чути, стратити, зруйнувати, не погодитися, оголосити.
3. Зажити слави, мати владу, укласти угоду, шанувати освіту.

Завдання 3. Утворіть і запишіть прикметники за зразком.

ЗРАЗОК: Україна – український

Полтава, Швеція, Запоріжжя, Польща, Угорщина, Європа, Росія.

Завдання 4. Прочитайте словосполучення з числівниками.

1709 року, 1644 року, 1687 рік, 1700 року, 1679 року, проти Петра I, з Карлом XII.

Завдання 5. Іменники в дужках поставте у потрібному відмінку.

Став ким? (герой)

Зацікавився чим? (література)

Закінчитися чим? (перемога)

Допомагати кому? (учені, письменники)

Кликати кого? (шведи)

Був ким? (товариш)

Закохатися в кого? (дочка)

Повернути кого? (дочка)

Оженилися з ким? (вона)

Завдання 6. Прочитайте текст. Поясніть, чому Мазепу вважають людиною трагічної долі.

ІВАН МАЗЕПА
(1644 - 1709)

Все життя Мазепа мріяв про незалежність України та її народу. Видатний політичний діяч, людина трагічної долі, він став героєм романтичної поезії. Його життям зацікавилися англійський поет Дж. Байрон, французький письменник В. Гюго, російський поет О. Пушкін, угорський композитор Ф. Ліст, російський композитор П. Чайковський та інші діячі світової культури.

Народився Іван Мазепа на Київщині 1644 року. Він зростав у час козацьких боїв із Польщею. У його сім'ї шанували освіту. Мати послала Івана до Києва, де школи були відомі на весь європейський Схід. Під час навчання Мазепа багато читав, писав вірші.

Тоді за землі України боролися Польща, Росія та Туреччина. Помічник українських гетьманів Мазепа вів дипломатичні переговори з усією Європою. 1687 року став гетьманом.

1689 рік. Мазепа в Москві. Він підносить молодому царю Петрові I дарунки, має успіх при дворі російського царя.

Мазепа зажив великої слави. Після Хмельницького ніхто не мав в Україні такої влади. Резиденція Мазепа в Батурині була створена на зразок європейських столиць. Гетьман допомагав ученим, письменникам, будував церкви.

1700 року розпочинається Північна війна. Росія разом з Польщею та Данією, виступає проти Швеції. Мазепа укладає таємну угоду з шведським королем Карлом XII про боротьбу проти Росії.

Василь Кочубей, генеральний суддя, був товаришем Мазепа. Вся Україна знала про його багатство. У його дочку Мотрю закохався старий Мазепа. Мотря щиро покохала гетьмана. Мазепа хотів оженитися з нею, та Кочубей і чути про те не хотів. Гетьман надсилав коханій дарунки, таємно зустрічався з нею. Через сварки з матір'ю Мотря втекла до гетьмана. Загроза скандалу змусила Мазепу повернути Мотрю до батьків. Але він продовжував кохати її. "Моє серденько", "моє сердечне кохання" – так називав він Мотрю в листах до неї.

Кочубей повідомив Петра I про плани Мазепа щодо звільнення України. Та цар не повірив цим повідомленням. Мазепа стратив Кочубея.

Коли шведи ввійшли на територію України, Карл XII і Мазепа вирішили діяти спільно. Тоді за наказом Петра I Мазепу оголосили ворогом російського царя. Царське військо зруйнувало Батурин.

Запорізькі козаки виступили на боці Мазепа проти Петра I. Під Полтавою вирішувалася доля України. Полтавський бій (1709 р.) закінчився перемогою російських військ. Петро I запропонував

шведському королю мир за голову Мазепи, але Карл XII не погодився на пропозицію Петра. Помер Іван Степанович Мазепа у жовтні 1709 р. У 1999 року його прах привезли з Румунії і поховали в українській землі.

Завдання 7. Знайдіть у тексті фрази, що починаються словами:

1. Після Хмельницького ...
2. Василь Кочубей ...
3. Запорізькі козаки ...
4. Петро I запропонував ...

Завдання 8. Визначте, чи відповідають ці фрази змістові тексту.

1. Батурин порівнювали з західними столицями.
2. Кочубей хотів, щоб його дочка вийшла заміж за гетьмана.
3. Російська армія перемогла під Полтавою шведську армію.
4. Помер Іван Мазепа на рідній землі.

Завдання 9. Знайдіть відповіді на запитання:

1. В якій сім'ї зростав Іван Мазепа?
2. З якими видатними людьми поєднала доля Мазепу?
3. Чи вважаєте ви Мазепу талановитим політиком? Доведіть фактами.
4. Чому Мазепа укладає таємну угоду з шведським королем?
5. Чи вважаєте ви щасливим кохання гетьмана?
6. Чому він стратив батька своєї коханої Мотрі?
7. Чому царське військо зруйнувало Батурин?
8. Чи здійснилась мрія Мазепи про незалежність України?

Завдання 10. Знайдіть у тексті складні речення та проаналізуйте їх структуру.

Завдання 11. Підготуйте розповідь про життя та діяльність Івана Мазепи, вживаючи дієслова у формі теперішнього часу.

Тема 4. БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Наприкінці 1995 року український народ святкував славу дати – 400 років від дня народження Богдана Хмельницького – людини, що так багато зробила для свого народу. В історії України ім'я Богдана Хмельницького пов'язано з найсвятішими мріями українського народу про волю, щастя, справедливість.

Хто такий Богдан Хмельницький? Яка його роль у становленні Української держави та формуванні української нації?

Відповіді на ці та інші запитання ви одержите, коли прочитаете даний текст.

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

1. Волинь – історична назва північно-західних земель України (сучасна Волинська обл., центр – м. Луцьк).

2. Галичина – історична назва західно-українських земель (сучасна Львівська, Івано-Франківська і Тернопільська обл. України).

3. Жовті Води – тепер місто Дніпропетровської області.

4. Запорізька Січ – державне утворення українських козаків в XVI-XVII ст.

5. Корсунь – нині м. Корсунь-Шевченківський Черкаської області.

6. Кримське ханство – військово-монархічна держава XV-XVII ст.

7. Литва – Литовська держава, що утворилася в XIII ст.; в XVI ст. захопила майже всі українські землі.

8. Переяслав – нині м. Переяслав-Хмельницький Київської області.

9. Поділля – історично-географічна область між Південним Бугом та Дністром.

10. Прусія – середньовічна німецька держава.

11. Чигирин – місто Черкаської області, батьківщина Б. Хмельницького, гетьманська столиця тих часів.

Завдання 2. Прочитайте та запишіть слова і словосполучення. З'ясуйте їх значення:

а) гетьман, - а, чол. р.

діяч, - а, чол. р.

католицизм, - му, чол. р.

ополіячування, с. р.

оратор, - ра, чол. р.

панування, с. р.

феодал, - ла, ч. р.

б) видатний діяч; досвідчений політик; могутня держава; мудрий дипломат; справжній полководець.

в) володіти (чим?) мовою;
згадувати (як?) з вдячністю;
здобути (що?) перемогу;
очолити (що?) боротьбу;
передбачати (що?) майбутні події;
проголосити (про що?) про об'єднання.

Завдання 3. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені. Утворіть словосполучення з даними словами.

Державотворення, всенародний, співіснувати, співрозмовник, східнослов'янський, тисячоліття.

Завдання 4. До поданих дієслів підберіть спільнокореневі іменники.

ЗРАЗОК: читати – читання.

1. завоювати - ...
2. існувати - ...
3. навчатися - ...
4. об'єднати - ...
5. ополячувати - ...
6. панувати - ...

Завдання 5. Від поданих дієслів утворіть просту форму майбутнього часу.

ЗРАЗОК: думати – думатиме.

1. згадувати - ...
2. здобувати - ...
3. підтримувати - ...
4. передбачати - ...
5. робити - ...
6. святкувати - ...

Завдання 6. Перекладіть українською мовою словосполучення:

Государственный деятель, талантливый полководец, мудрый дипломат, опытный политик, могучая держава, интересный собеседник.

Зіставте українські та російські словосполучення. Чим вони відрізняються?

Завдання 7. Прочитайте речення. Слова у дужках поставте у потрібній формі.

1. Пізніше українські землі були завойовані польськими (феодалі).
2. Боротьба українського народу перетворилась у справжню (війна).

3. В 1648р. Б. Хмельницького обирають (гетьман) усіх українських козаків.

4. Військо Б. Хмельницького розгромило під (Жовті Води) і (Корсунь) кращі сили польської армії.

5. Мрія Б. Хмельницького про об'єднання всіх українських (землі) здійснилась.

Завдання 8. Прочитайте речення. Виділені слова замініть синонімами. Користуйтеся словами для довідок.

Слова для довідок: підкреслювати, розумний, скоро, впровадити, завоювати, головний.

1. Загарбавши українські землі, польські феодалі *встановили* тяжкий національно-релігійний режим.

2. *Найважливішим* своїм завданням Б. Хмельницький вважав визволення України з-під влади Польщі.

3. Більшість сучасників *відзначають* його розум, велику ерудицію, талант оратора і полководця.

4. Б. Хмельницький виступив як досвідчений політик і *мудрий* дипломат.

5. *Незабаром* був укладений союз між Україною та Молдавією.

Завдання 9. Прочитайте текст. Випишіть інформацію, яка характеризує Б. Хмельницького. Складіть простий номінативний план тексту.

БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Державотворення в Україні має тисячолітню історію. Ще наприкінці 9 ст. на її землях виникла могутня держава – Київська Русь. Пізніше українські землі в ході складних міжнародних подій були завойовані монголо-татарами, литовськими, польськими і угорськими феодалами, знаходились під владою султанської Туреччини та Кримського ханства.

Загарбавши українські землі, польські феодалі встановили тут тяжкий соціальний та національно-релігійний режим: силою насаджувалась католицизм, проводилась політика насильного ополячування українців. Боротьба українського народу за волю та незалежність перетворилась у справжню народно-визвольну війну 1648-1654рр., яку очолив Богдан Хмельницький – видатний державний діяч, полководець, дипломат. Найважливішими своїми завданнями Хмельницький вважав визволення України з-під влади Польщі і створення незалежної української держави.

Богдан Михайлович Хмельницький народився у грудні 1595 року в м. Чигирині. Навчався в українській школі м. Києва, а потім у Львові.

Крім української та російської, володів польською і німецькою, французькою, вивчав також турецьку і татарську мови.

Більшість сучасників відзначають його розум, велику ерудицію, уміння передбачати найтонші обставини майбутніх подій, талант полководця і просто цікавого співрозмовника. Тому не дивно, що на історичну арену Б. Хмельницький виступив як досвідчений політик, мудрий дипломат, який без перекладачів спілкувався з послами багатьох країн, рішучий полководець.

У 1647 р. Б. Хмельницький приходить на Запорізьку Січ, щоб боротися за визволення України, а в 1648 р. його обирають гетьманом усіх українських козаків. Під бойовими прапорами Б. Хмельницького збираються тисячі козаків, селян, міщан, з яких гетьман зумів організувати могутню армію.

Визвольна війна українського народу швидко поширюється по Україні. Вже на початку травня 1648р. військо Б. Хмельницького розгримало під Жовтими Водами і Корсунем кращі сили польської армії.

Б. Хмельницький здобув собі славу в битвах з ворогами України. Але він добре розумів, що єдиний шлях у майбутнє (щоб зберегти і народ і незалежність) у мирному співіснуванні європейських держав. Заради цього гетьман змушений був піти на союз з Кримом – давнім ворогом України, залишивши заручником у хана свого сина.

Незабаром був укладений союз між Україною та Молдавсією, підтримувалися зв'язки з Швецією, Пруссією, Румунією, Литвою.

У січні 1654 р. у м. Переяславі на всенародному форумі Б. Хмельницький проголосив про об'єднання України з Росією. Цією подією закінчується визвольна війна українського народу проти польського панування.

У наступному 1655 р. були визволені від поляків землі Поділля, Волині, Галичини. Мрія Б. Хмельницького про об'єднання всіх українських земель здійснилася.

Помер Богдан Хмельницький у 1657 р. і похований у своєму рідному місті Чигирині.

Все своє життя Б. Хмельницький боровся за визволення рідної землі від іноземного панування, укріплення і розвиток відносин між східнослов'янськими народами. Усі свої сили, талант, здібності він віддав цій великій справі.

Український народ завжди з вдячністю згадуватиме свого великого сина.

Завдання 10. Дайте відповідь на запитання.

1. Чи можна назвати історію Української держави трагічною, складною? Чому?

2. Коли і де народився Б. Хмельницький?

3. Чому ми називаємо Б. Хмельницького високоосвіченою людиною?

4. Коли Б. Хмельницького було обрано гетьманом?
5. Які завдання гетьман вважав найважливішими?
6. Що ви можете сказати про Хмельницького-дипломата?

Завдання 11. Використовуючи матеріали тексту, охарактеризуйте Б. Хмельницького як людину, державного діяча, полководця, дипломата.

Тема 5. ІВАН БОГУН - ВІННИЦЬКИЙ ПОЛКОВНИК

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

Війна 1648-1654 років - визвольна війна українського народу, яку очолив видатний державний діяч і полководець Богдан Хмельницький.

Шаргород, Ямпіль, Сутиски - невеликі подільські міста.

Поділля - історико-географічна область між Південним Бугом та Дністром.

Кам'янець-Подільський - місто-фортеця в Хмельницькій області на річці Смотрич.

Берестечко - містечко в Волинській області. У 1651 році під Берестечком відбулася битва між військами Богдана Хмельницького і польською армією.

Річ Посполита — офіційна назва об'єднаної польсько-литовської держави (1569-1795рр).

Завдання 2. Прочитайте слова, з'ясуйте їх значення та запишіть.

Повстання, кіннота, пастка, ополонка, оборона, облога, оточення, в'язниця, укріплення, маєток, соратник.

Завдання 3. Прочитайте дієслова та з'ясуйте їх значення.

Захоплювати, спалювати, грабувати, винищувати, оточувати, тікати, нападати, рятувати.

Завдання 4. Прочитайте словосполучення та підберіть відповідні російські.

Брати участь, виняткова хоробрість, військові здібності, одностайно вибирати, мешканці міста, належна зустріч, сталева витримка, зрадницькі пропозиції.

Слова для довідок: военные способности, надлежащая встреча,

принимать участие, предательские предложения, исключительная храбрость, жители города, стальная выдержка, единогласно избирать.

Завдання 5. Прочитайте речення та підберіть до виділених слів близькі за значенням слова.

1. Серед **сподвижників** Богдана Хмельницького почесне місце належить Івану Богуну.
2. Іван Богун був певний час **отаманом** донських козаків.
3. Козакам було відомо про **наміри** ворогів.
4. Полк козаків **на чолі** з Іваном Богуну на початку воєнних дій 1651 року перебував у Вінниці.
5. Ворогам не вдалося **зломити опір** захисників міста.

Завдання 6. Прочитайте речення. Слова у дужках поставте у потрібній формі.

1. Іван Богун брав участь у козацько-селянських (повстання) проти (поляки).
2. Богдан Хмельницький призначає І.Богуну (полковник) Вінницького (полк).
3. Незабаром ворожа кіннота з'явилася під (Вінниця).
4. Ополонки були притрушені (солома та сніг).
5. На допомогу (козаки) прийшли Уманський та Полтавський полки.

Завдання 7. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

ІВАН БОГУН – ВІННИЦЬКИЙ ПОЛКОВНИК

Серед соратників Богдана Хмельницького, що відігравали велику роль в успішному ході визвольної війни 1648-1654 років, почесне місце належить полковникові Вінницького полку Івану Богуну.

Про діяльність Івана Богуну до початку 1651 року збереглося мало відомостей. Відомо, що він брав участь у козацько-селянських повстаннях 1637-1638 років проти поляків. У 40-х роках Богун перебував серед донських козаків і був певний час отаманом, а пізніше потрапив у Запорізьку Січ.

За виняткову хоробрість і військові здібності Богдан Хмельницький у 1650 році призначає Івана Богуну полковником Вінницького полку. Полк козаків на чолі з Іваном Богуну на початку воєнних дій перебував у Вінниці, яку збиралася раптовим нападом захопити польська армія. Козакам було відомо про наміри ворогів, і вони підготували їм належну зустріч. Польська армія, наближаючись до Вінниці, спалювала, грабувала та внищувала населення Шаргорода, Ямполя, Сутисок та інших міст Поділля, і вже 10 березня 1651 року ворожа кіннота з'явилася під Вінницею. Козаки почали відходити. Іван Богун заманював ворога в

пастку: на річці Буг заздалегідь були прорубані ополонки, які вкривались тонким шаром льоду і були притрушені соломою та снігом. Внаслідок цього маневру було знищено багато ворожої кінноти, яка майже вся пішла під лід. На другий вечір головні сили польського війська вже оточили Вінницю, але їм не вдалося зломити опір козаків та мешканців міста. Оборона Вінниці багата прикладами виняткового героїзму захисників та самого Івана Богуну, але сили були нерівні. Незабаром на допомогу козакам прийшли Уманський та Полтавський полки, яких направив Богдан Хмельницький.

Це викликало паніку серед польського війська, і воно кинулося тікати. Так безславною втечею ворога закінчилася облога Вінниці.

Іван Богун брав участь ще в багатьох боях. Штурмував укріплення Кам'яця-Подільського, воював під Берестечком, де вивів українське військо із оточення і врятував від загибелі. Козаки одностайно вибирають його своїм керівником за відсутності гетьмана Богдана Хмельницького. Іван Богун поєднував у собі талант полководця, сталеву витримку, сміливість, воєнну винахідливість і мав повне довір'я козаків. Польський уряд намагався схилити Івана Богуну на свій бік. Від імені польського короля йому надіслали листа з пропозицією перейти в підданство Речі Посполитої, за що обіцяли багаті маєтки, гетьманство в Україні. Але Богун рішуче відкинув зрадницькі пропозиції. У 1662 році полякам вдалося схопити полковника і посадити до в'язниці, а 17 лютого 1664 року його було розстріляно.

Український народ шанує світлу пам'ять Івана Богуну, який віддав усе своє життя за визволення України від польського гніту, за свободу і незалежність свого народу.

У Вінниці на березі Бугу стоїть пам'ятний знак на згадку про хороброго полковника та події 1651 року. Одна з вулиць носить його ім'я.

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Іван Богун?
2. Що відомо про діяльність Івана Богуну до 1651 року?
3. Чому Богдан Хмельницький полковником Вінницького полку призначає саме Івана Богуну?
4. Як ставилися козаки до свого полковника?
5. Чому поляки намагалися схилити Івана Богуну на свій бік?
6. Як він відповів на цю пропозицію?
7. Коли і як загинув хоробрий полковник?
8. Як вшановують на Україні пам'ять про видатного сина українського народу?

Завдання 9. Розкажіть про героїчну оборону Вінниці в 1651 році під керівництвом Івана Богуну.

Тема 6. ВІННИЦЯ

Завдання 1. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Південний Буг	мистецтво	відомий
Поділля	ботанічний сад	Вічний /вогось/
Польща	ляльковий /театр/	доля
незалежність	будинок культури	частина
минуле	відпочинок	синагога
ворог	виробництво	взутєвий

Завдання 2. Знайдіть спільнокореневі слова.

Воля, Вінниця, визволителі, Вінниччина, визволяти, Литва, міст, визвольний, Замостянський, місто, Староміський, вільний, вінничани, литовський.

Завдання 3. Поясніть значення слів. Складіть з ними речення.

Влада, назва, подарунок, мистецтво, визволитель.

Завдання 4. Поясніть, як утворені складні слова.

Староміський, Замостянський, торговельно-економічний, сільськогосподарський, музично-драматичний, плодоовочеконсервний, олійножировий, м'ясо-молочний, всесвітній, хлібокомбінат, краєзнавчий, радіоламповий.

Завдання 5. Прочитайте текст „Вінниця”. Складіть та напишіть простий номінативний план.

ВІННИЦЯ

Вінниця – велике місто на Поділлі, на березі Південного Бугу. Йому вже понад 600 років. Засновано було у 1363 році литовським князем. Потім було під владою Польщі. Довго боролися народні визволителі за вільне Поділля, але відстояли його незалежність.

Цікава історія назви „Вінниця”. Є дві версії: перша – назва походить від давньоруського слова „ВЪНО” („подарунок”), друга – від назви річки Вінничка.

Доля міста – це його історичне минуле, про яке свідчать назви вулиць Богдана Хмельницького, Данила Нечая, Івана Богуна, Устима Кармелюка та інші. Це імена людей, які у різні часи визволяли Вінниччину від ворогів. У центрі міста горить Вічний вогось як пам'ять про визволителів.

Кажуть, що люди славлять місце. Таких людей багато на подільській землі. М.І. Пирогов – всесвітньо відомий хірург, Михайло Коцюбинський – письменник-демократ, Леонтович – музикант, Маслюк – художник, майстер мініатюри.

Щоб краще познайомитися з містом, треба пройтися його вулицями. У Вінниці три мікрорайони: Ленінський (у його складі й мікрорайон Вишенька), Староміський, з якого починалася Вінниця, Замостянський, назва якого свідчить про те, що він розташований за мостами. Мостів у Вінниці три. З однієї частини міста в іншу можна доїхати трамваем, тролейбусом, автобусом або маршрутним таксі.

У місті є багато навчальних закладів: університети – ВДТУ, ВДМУ, ВДПУ ім. М.Кошубинського, філія Київського торговельного університету та аграрний університет: технікуми, училища, коледжі, гімназії, ліцеї, школи.

Шанують у Вінниці мистецтво. У місті є літній театр, музично-драматичний театр ім.М.Садовського та ляльковий театр. Є концертні зали. Найвідоміші з них – “Плеяда”, “Райдуга”. Будинки культури, кінотеатри, дискотеки – місця відпочинку тисяч вінничан.

Є у місті музеї: М.І.Пирогова, М.Кошубинського, краєзнавчий, художній. Працюють бібліотеки. В обласній бібліотеці ім.Тимірязєва ви можете знайти будь-яку книгу, скористатися мережею Internet. Віруючі можуть відвідати церкви, костьолоди, синагогу, молитовні будинки.

У пошані й спорт. У спортивних залах, на стадіонах, у басейнах завжди багато людей. Обов'язково відвідайте спортивні комплекси “Маяк”, “Термінал”, “Локомотив”, “Хімік”.

Гордістю Вінниці є парк культури та відпочинку ім.М.Горького та ботанічний сад, що біля музею М.І.Пирогова.

Вінниця не лише історичний, культурний, науковий та адміністративний центр Поділля. Розвинуто тут і виробництво: є хімічний, плодоовочеконсервний, олійножировий, хлібо-, м'ясо- та молококомбінати, взутства, трикотажна, швейна та кондитерська фабрики, заводи тракторних агрегатів, підшипникових, виробничі об'єднання “Кристал”, “Маяк”, “Аналог” та інші. На ВО “Аналог” випускають відомі в усьому світі атракціони “американські гірки”.

Тож приїздіть до Вінниці, знайомтеся і любіть її так, як люблять її вінничани.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Як називається річка, на берегах якої розташоване місто Вінниця?
2. Скільки мостів через Південний Буг у Вінниці?
3. З якими подіями пов'язані пам'ятні місця у місті?
4. Чому вогонь у центрі міста називається Вічним?
5. Які види транспорту є у місті?

Завдання 7. Перекажіть текст за вашим планом.

Завдання 8. Проведіть екскурсію за темами: “Історичне минуле Вінниці”, “Вінниця – давнє і юне місто”.

Завдання 9. Підготуйте розповідь на тему “Моє місто”.

Тема 7. ВІННИЧЧИНА – ПОДЛІЬСЬКИЙ КРАЙ

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

Дністер – ріка на кордоні України та Молдови.

Михайло Грушевський – вчений-історик, політичний діяч, перший президент України (1918 р.).

Михайло Коцюбинський – письменник, класик української літератури; жив і працював у Вінниці.

Михайло Стельмах – український письменник; народився на Вінниччині.

Ляля Ратушна – Герой Радянського Союзу, учасник боротьби проти фашизму у Вінниці.

Завдання 2. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Басейн /ріки/, гранат, граніт, мінеральні добрива, олія, переробна промисловість, радон, селище, соняшник, сировина, спирт, здавна, вважати.

Завдання 3. Від даних слів утворіть складні прикметники та запишіть їх.

ЗРАЗОК: село, господарство – сільськогосподарський.

Машина, будувати; залізо, бетон; високий, якість.

Завдання 4. Прочитайте слова, знайдіть ці назви на карті України.

Виконайте завдання за зразком.

ЗРАЗОК: Київ – Київщина, Вінниця – Вінниччина.

Житомир, Полтава, Луганськ, Львів, Миколаїв, Одеса, Суми, Чернігів, Харків, Херсон.

Завдання 5. Прочитайте назви районних центрів Вінниччини. Знайдіть їх на карті. Утворіть прикметники та запишіть їх.

ЗРАЗОК: Гайсин – Гайсинський.

Жмеринка, Калинівка, Літин, Немирів, Теплик, Тиврів, Тульчин, Хмільник, Ямпіль.

Завдання 6. Від слів, поданих зліва, утворіть прикметники та запишіть їх.

ЗРАЗОК: цукор – цукровий.

Молоко - ..., олія - ..., м'ясо - ...,

мінерал - ..., хліб - ..., бетон - ...,

фрукти - ..., якість - ..., овочі - ...

Завдання 7. Прочитайте слова та запишіть їх групами:

а) назви продуктів харчування;

б) назви природних речовин;

в) назви машин;

г) інші назви.

Граніт, цукор, зерно, діамант, молоко, підприємство, курорт, автомобіль, м'ясо, гранат, хліб, трактор, фабрика, мінеральні добрива, комбінат, завод, сметана, картопля.

Завдання 8. Прочитайте числівники. Заповніть таблицю.

Н. Р. Д. З. О. М.	три	сімнадцять	двадцять сім	сорок шість
----------------------------------	-----	------------	--------------	-------------

Завдання 9. До слів, поданих зліва, підберіть антоніми.

Давно	руйнувати
духовність	забути
будувати	невідомий
відомий	об'єднати
згадати	недавно
поділити	бездуховність

Завдання 10. Прочитайте речення. Слова у дужках поставте у потрібній формі.

1. Вінницька область знаходиться у (центральна частина) України.
2. Вінниця є (промисловий, науковий та культурний центр) Вінниччини.
3. Вінницьку область здавна вважали (аграрний регіон).
4. Подільська земля багата (природна сировина).
5. Вінницька область і сьогодні славиться (свої люди).

Завдання 11. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

ВІННИЧЧИНА – ПОДІЛЬСЬКИЙ КРАЙ

Вінницька область як адміністративна одиниця України існує з лютого 1932 р. Розташована вона у центральній частині України у басейнах двох річок: Південного Бугу та Дністра.

Територія Вінниччини становить 26,5 тис. кв. км. Сьогодні в області проживає 1 млн. 627 тисяч чоловік. З них 46 % – у містах. Адміністративно область поділена на 27 сільських і 3 міських райони. У складі області 17 міст (Гайсин, Жмеринка, Немірів, Хмільник, Калинівка та ін.), 30 селищ міського типу (Тіврів, Літин, Теплик та ін.), 1467 сіл.

Адміністративний центр області місто Вінниця, розташоване на берегах Південного Бугу, є промисловим, науковим та культурним центром Вінниччини.

Вінницька область здавна вважалася аграрним регіоном. Україна добре знає, що Вінниччина – це хліб, цукор, молоко, м'ясо, фрукти та овочі. В області більше 2 мільйонів гектарів сільськогосподарських земель.

В області добре розвинена переробна промисловість. Це, насамперед, виробництво цукру, олії, молочних продуктів, спирту. Майже 500 підприємств таких галузей промисловості, як машинобудівна, хімічна, легка та інші, становлять промисловий потенціал Вінниччини. Підприємства області виробляють мінеральні добрива, сільськогосподарські машини, залізобетонні конструкції, діаманти, одяг та інше.

Подільська земля багата природною сировиною. Це каолін і високоякісні вінницькі граніти, єдині на європейському континенті гранати. А радонові води міста-курорта Хмільника дають змогу поправити здоров'я тисячам громадянам України та інших країн.

Розповідь про Вінниччину була б не повною, якщо не згадати про науковий потенціал області. Десятки учених працюють у вінницьких університетах – технічному, медичному, педагогічному та сільськогосподарському, – де готують фахівців не тільки для області, а й для всієї країни.

Окраса подільської землі – це її духовність. На Вінниччині минули дитячі роки Михайла Грушевського – ученого-історика, державного діяча, першого президента України. Під вінницьким небом виростили відомі всім письменники Михайло Коцюбинський, Михайло Стельмах та багато інших майстрів слова, якими гордиться Україна.

Під час Великої Вітчизняної війни (1941 – 1945 рр.) 137 вінничан були удостоєні високого звання Героя Радянського Союзу. Серед них добре відомі імена Лялі Ратушної, національного героя Франції Василя Порика та ін.

Вінницька область і сьогодні славиться своїми людьми, серед яких відомі вчені, письменники, художники.

(Газета “Зоряна криниця”, 15.05.99)

Завдання 12. Закінчіть речення.

1. Адміністративний центр області ...
2. Область поділена на ...
3. Україна добре знає ...
4. Підприємства області виробляють ...
5. Десятки учених працюють у ...

Завдання 13. Перекладіть українською мовою.

1. Винницкая область давно считается аграрным регионом.

2. В області хорошо развита перерабатывающая промышленность.
3. Подольская земля богата природным сырьем.
4. В городе-курорте Хмельнике отдыхают и лечатся тысячи граждан Украины и других стран.
5. Предприятия области производят минеральные удобрения, сельхозмашины, железобетонные конструкции.

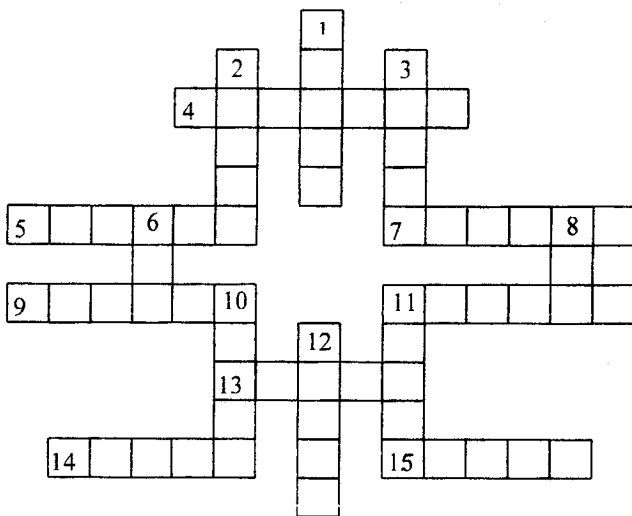
Завдання 14. Відгадайте кросворд.

По горизонталі:

4. Районний центр Вінницької області, який не хоче миритися.
5. Районний центр Вінниччини, у якого, якщо вірити назві, є син.
7. День тижня, після якого йде важкий день.
9. Назва районного міста, з яким усі на "ти".
11. Найперший у житті продукт харчування.
13. Те, що прикрашає площу Театральну у м.Вінниці.
14. Основа усіх цукерок.
15. Хліб із борошна, а борошно з ...?

По вертикалі:

1. Продукт, який і п'ють, і в медицині використовують.
2. "Половина" будь-якої залізобетонної конструкції.
3. Районний центр Вінниччини, назва якого чимось нагадує найтеплішу пору року.
6. Продукт харчування, який, якщо вірити англійському прислів'ю, іноді буває безкоштовним.
8. Зброя, з якої пускають стріли.
10. У несерйозної людини завжди ... у голові.
11. У Європі Санта Клаус, у нас просто Дід ...
12. Газ, яким "живе" місто Хмельник.

Тема 8. АКАДЕМІК ІЗ ЧОБОТАРКИ

Завдання 1. Прочитайте коментар до тексту.

С.П.Боткін. Сергій Петрович Боткін (1832-1889), російський лікар-терапевт, дослідник інфекційних захворювань.

ІІ.Мечников. Ілля Ілліч Мечніков (1845-1916), російський вчений-біолог, медик.

М.І.Пирогов. Микола Іванович Пирогов (1810-1881), російський вчений-медик, хірург, основоположник воєнно-польової хірургії.

Пастерівський інститут – науково-дослідний інститут Французької медичної академії, заснований Луї Пастером (1822-1895), відомим французьким мікробіологом.

Поділля - історично-географічна область між південним Бугом та Дністром.

Поволжя - територія, що розташована в районі середньої та нижньої течії Волги.

Маньчжурія – історична назва північно-східної частини Китаю.

Чоботарка - стара назва села Заболотне Крижопільського району Вінницької області.

Завдання 2. Прочитайте слова з'ясуйте їх значення.

а) мікробіолог, епідеміолог, бактеріолог, інфекція, сироватка, холера, чума;

б) наукова спадщина, клінічні спостереження, наукові дослідження.

Завдання 3. Знайдіть спільнокореневі слова та запишіть їх. Уточніть їх значення.

Епідемія, біологія, протиепідемічні заходи, спостерігати, дужа людина, хвороба, бактерія, епідеміолог, мікробіологія, поширення, бактеріологічна станція, широкий, хворий, подолати, бактеріолог, захворювання, подолання, мікробіолог, епідеміологічний, спостереження, одужати, поширитись.

Завдання 4. З поданих слів утворіть антонімичні пари.

Колишній	повільний
відомий	багатий
небезпечний	старий
молодий	невідомий
бідний	теперішній
швидкий	безпечний

Завдання 5. Прочитайте речення та запишіть їх. Слова у дужках поставте у потрібній формі.

1. Тут, у (колишня Чоботарка), народився видатний український вчений Данило Заболотний.

2. Все своє життя академік Д. Заболотний присвятив (врятування) людства від епідемії чуми та холери.

3. На місце подій виїжджає російська експедиція на чолі з (Данило Заболотний).

4. У Петербурзі створюється перша в Росії кафедра (медична мікробіологія) і її керівником призначають Д. Заболотного.

5. (Безсмертний пам'ятник) вченому стала його величезна наукова спадщина – більше 200 наукових праць.

Завдання 6. Перекладіть слова російською мовою.

Спостереження, врятування, одержати, випробувати, одужати, створити, дослідження, спадщина.

Завдання 7. Поясніть, як ви розумієте вислів: «народитися в сорочці»?

Завдання 8. Прочитайте текст, запишіть основну інформацію.

АКАДЕМІК ІЗ ЧОБОТАРКИ

Є на Вінниччині красиве село Заболотне. Тут, у колишній Чоботарці, народився, жив і похований видатний український вчений – мікробіолог і епідеміолог Данило Кирилович Заболотний. Його ім'я стало врівень з такими відомими іменами, як І. Мечников, С. Боткін, М. Пирогов.

Все своє життя академік Д. Заболотний присвятив врятуванню людства від епідемії чуми, холери та інших інфекційних захворювань.

Нині у селі Заболотному діє меморіальний музей. На стіні батьківської хати закріплена дошка з надписом: «Будинок, в якому у 1866 році народився академік Д.К.Заболотний». На подвір'ї серед вічнозелених ялин – пам'ятник вченому, який прославив подільське село Чоботарку на весь світ...

Шлях майбутнього академіка у велику науку був непростим. У 1891 році Д.Заболотний закінчив одеське відділення Новоросійського університету, одержав диплом першого ступеня і звання магістра природничих наук. Восени цього ж року вступив на третій курс медичного факультету в Києві, який закінчив в 1894 році.

Ще під час навчання в Одесі Данило Заболотний почав працювати в бактеріологічній станції, ведучи досліди над холерною сироваткою. Досліди велись до тієї межі, коли рятівну сироватку можна було випробувати на людині. Данило Заболотний вирішив випробувати сироватку на собі. Ризик для життя був великим, але дослід вдался. Молодого вченого запросили на роботу до знаменитого Пастерівського

інституту в Парижі. Але в цей час на Поділлі поширилась епідемія холери і Заболотний відмовився від запрошення.

Пізніше Д.Заболотний бере безпосередню участь у ліквідації епідемії холери в Одесі, Поволжі (1908 р.), Петербурзі (1908-1909 рр.). Результатом важкої роботи були 23 наукові праці з проблем холери.

Наприкінці лютого 1897 року російська протичумна експедиція, до складу якої ввійшов і Д.Заболотний та інші київські лікарі, вирушила до Індії, де саме поширилась епідемія чуми. Протягом століть слово «чума» навіювало страх на людей. Страшна хвороба в 1348-1350 роки знищила понад 40 мільйонів людей – чверть населення всієї Європи тих часів. Величезна заслуга у подоланні цієї небезпечної хвороби належить нашому земляку Данилові Кириловичу Заболотному.

В Індії, в околицях Бомбея, Заболотний зрозумів, що чума вражає насамперед бідних людей, які змушені жити в жахливих антисанітарних умовах. Д.Заболотний та його колеги лікували людей, вели епідеміологічні та клінічні спостереження, випробовували протичумну сироватку.

Після Індії – робота в Пастерівському інституті в Парижі.

У грудні 1910 року в Маньчжурії спалахнула епідемія чуми. На місце подій виїжджає російська експедиція на чолі з Д. Заболотним. Боротьба з епідемією тривала сім місяців. Багато членів експедиції заразились і загинули.

Д. Заболотний, доглядаючи хворого, теж заразився чумою. На порозі смерті вчений вів спостереження за хворобою на собі. Мабуть, він народився в сорочці – вдалося видужати.

У 1910-1911 рр. епідемія чуми в Одесі. І знову Д. Заболотний на передньому краї боротьби – він очолює протичумну експедицію, створює ефективну систему протиепідемічних заходів. Епідемію швидко ліквідують.

У Петербурзі створюється перша в Росії кафедра медичної мікробіології і її керівником призначають Д. Заболотного.

З 1919 року Д. Заболотний очолює Одеський медичний інститут. Його обирають членом Академії наук України, а у 1928 р. – президентом Всеукраїнської Академії наук.

15 грудня 1929 року перестало битися серце великого українського вченого-гуманіста Д. К. Заболотного. «Діти дорогі, любіть науку і правду!» – це були його останні слова.

Безсмертним пам'ятником вченому стала його величезна наукова спадщина – більше 200 наукових праць.

Свято шанують пам'ять про видатного сина українського народу Д. Заболотного у всьому світі. У 1966 р. за ухвалою ЮНЕСКО широко відзначалося 100-річчя з дня народження вченого.

Життєвий шлях Данила Кириловича Заболотного – селянського сина з Чоботарки – є прикладом самовідданого служіння науці, невтомної праці заради здоров'я людей.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання. Користуйтеся вашими записами.

1. Де і коли народився Д. Заболотний?
2. Якій справі присвятив своє життя вчений?
3. В яких країнах довелося працювати Д. Заболотному?
4. Який відомий російський учений-медик жив і працював на Вінниччині?
5. До кого звернені останні слова Д. Заболотного?

Завдання 10. Ознайомтеся з додатковими фактами з життя Д. Заболотного і охарактеризуйте його як людину. Поясніть значення виділених слів:

Данило Кирилович разом з своєю дружиною Людмилою Владиславівною взяли на себе утримання десятих *прийманих* дітей різних національностей. Був серед них і хлопчик – китаєць, врятований Заболотним під час однієї з експедицій. Вчений пильно *стежив* за успіхами *всиновлених* дітей.

Завдання 11. Перекажіть текст.

Тема 9. ДНІПРО – СЛАВУТИЧ

Завдання 1. Прочитайте власні назви. Послухайте коментар викладача.

Києво-Печерська лавра, монумент Батьківщини-матері, князь Володимир, Хрещатик, Борисфен, Славу́та, Славутич, Геродот, Канів, Запоріжжя, Дніпропетровськ, Дніпрогес, Херсон.

Завдання 2. Поясніть значення слів, що характеризують особу.

Воїн, трудівник, козак, поранений, вбитий, Герой Радянського Союзу.

Завдання 3. З'ясуйте значення слів.

Прислів'я, битва, шлях, подорож, довжина, орден, медалі, подія, чудовий, потужний, спраглий, господарський, видатний, стверджувати,

напувати, прямувати, сполучати, згадувати, здійснювати, завдавати шкоди.

Завдання 4. Поясніть значення складних слів.

Новобудова, гідроелектростанція, Дніпрогес, судноплавство.

Завдання 5. Трансформуйте словосполучення за зразком.

ЗРАЗОК: кінотеатри Вінниці - вінницькі кінотеатри;
міста Давньої Русі - давньоруські міста.

Пляжі Києва, вулиці столиці, журнали України, історик Давньої Греції, канал Криму, міста Півночі, країни Півдня, вода Дніпра.

Завдання 6. Утворіть вищий та найвищий ступені порівняння прикметників.

ЗРАЗОК: сильний, сильніший, найсильніший.

Цікава подорож, головне завдання, давня традиція, довга ріка, потужна електростанція.

Завдання 7. Прочитайте текст. Розділіть його на частини (за змістом).

ДНІПРО – СЛАВУТИЧ

Погляньте на карту. Територію України надвоє розділяє Дніпро – третя за довжиною річка Європи. Вона з'єднує три держави: Україну, Росію та Білорусь. Свої води Дніпро несе у Чорне море.

На Дніпрі стоїть Київ. Київські пляжі та парки – чудові місця відпочинку. З Дніпра можна побачити мости, Києво-Печерську Лавру (97м), пам'ятник князю Володимиру, монумент Батьківщини-матері та новобудови.

"Дніпро". Таку назву мають станція київського метро, столичний кінотеатр, готель на Хрещатику, український літературний журнал.

Про Дніпро вперше у 5 ст. до н.е. згадує давньогрецький історик Геродот. У давнину цю річку називали Борисфеном. Її поетичні назви – Славута, Славутич. "Дніпро – батько", – стверджує українське прислів'я.

Дніпро – річка-трудівник. Він напуває та дає електрику Києву, Херсону, Дніпропетровську, Запоріжжю, Черкасам та іншим містам і селам країни. У 60-і роки Дніпро попрямував у Крим. Мільярди кубометрів води приніс він спраглий землі. Північнокримський канал – річка, створена руками людини.

Судноплавство на Дніпрі почалося в давні часи. У 9-12 ст. тут проходив шлях, який сполучав країни Півночі та Півдня.

У 20-і роки нашого століття на Дніпрі почалося будівництво Дніпрогесу. На той час це була найпотужніша гідроелектростанція Європи. Тепер на Дніпрі вже кілька гідроелектростанцій. Будівництво та

експлуатація гідроелектростанцій, каналів, штучних морів поліпшили господарську діяльність, проте завдали шкоди природі.

З Дніпром пов'язано багато історичних подій. Героїчна битва за Дніпро восени 1943 року – одна з найвидатніших подій II світової війни. За перемогу в цій битві 2569 солдатів і офіцерів стали Героями Радянського Союзу, десятки тисяч були нагороджені орденами та медалями. Ті, що залишилися живими, пам'ятають: дніпровська вода тоді була червоною від крові поранених і вбитих.

Цікаву туристську подорож по Дніпру можна здійснити на теплоході. Ви побачите, як народжується ранок над Дніпром, відвідаєте музей та могилу Т.Г. Шевченка в Каневі, дізнаєтеся про історію козацьких земель. Щасливої дороги!

Завдання 8. Запишіть відповіді на запитання.

1. Коли вперше в історії згадується Дніпро?
2. Які назви має ця ріка?
3. Чому Дніпро називають трудівником?
4. Які міста розташовані на берегах Дніпра?
5. Які історичні події пов'язані з Дніпром?
6. Що можна побачити під час подорожі по Дніпру?

Завдання 9. Закінчіть речення.

1. За довжиною перша ріка Європи – Волга, друга – Дунай, третя – ...
2. Дніпро з'єднує ...
3. Дніпро розділяє територію України ...
4. "Дніпро" – це назва ...
5. У 20-і роки нашого століття ...
6. У 60-і роки Дніпро ...
7. Восени 1943 року ...

Завдання 10. Складіть номінативний план тексту. Підготуйте розповідь про Дніпро.

Завдання 11. Прочитайте мікротекст. Поясніть його зміст.

Молитва хлопчика

"Господи, зроби так, щоб Дніпро впадав у Каспійське море, як я написав у контрольній роботі".

Тема 10. ЧОРНЕ МОРЕ

Завдання 1. З'ясуйте значення слів.

Хмара, колір, резиденція, карбованець, курорт, місто-герой, порт.

Завдання 2. Прочитайте назви вголос та запишіть їх.

Грузія, Румунія, Болгарія, Туреччина, Атлантичний океан, Азовське море, Дністер, Дніпро, Дунай, Південний Буг, Ялта, Лівадія, Гурзуф, Феодосія, Євпаторія, Севастополь, Керч, ООН, Ялтинська конференція, Аюдаг, Сталін, Рузвельт, Черчілл, Пушкін, Міцкевич, Твен, Толстой, Гірський, Лєся Українка, Коцюбинський.

Завдання 3. Поясніть значення прикметників.

Блакитний, сирій, червоний, жовтий, білий, кольоровий.

Завдання 4. Доберіть антоніми до слів.

Південний, нижчий, західний, найкращий, найтепліший, останній, холодний, штучний, колишній.

Завдання 5. До виділених слів доберіть спільнокореневі, поясніть значення слів.

Морська держава, *солоність* води, *піщаний* пляж, *цінні* види риб, *світова* культура, *літня* резиденція царя, *мінеральна* вода, *царська* сім'я, *індустріальний* центр, *післявоєнна* політика.

Завдання 6. Поясніть фразеологізм:

працювати не складаючи (не покладаючи) рук.

Завдання 7. Зверніть увагу на використання в тексті конструкцій з просторовим значенням (поблизу чого, на півдні чого, на заході чого, на глибині, на березі, біля чого, під небом, сюди).

Завдання 8. Прочитайте текст. Зверніть увагу на пояснення назви Чорне море.

ЧОРНЕ МОРЕ

Україна – морська держава. На півдні вона має вихід до Чорного та Азовського морів.

Чорне море омиває береги України, Росії, Грузії, Румунії, Болгарії, Туреччини. Воно є частиною Атлантичного океану. Нам відома ціла низка "кольорових морів": Жовте, Біле, Червоне. Чорним море буває, коли небо закривають сірі хмари. Синього кольору воно набуває під блакитним

небом. Дніпро, Дунай, Дністер, Південний Буг несуть йому свої води. Це глибоке море частину води віддає Середземному морю, рівень якого на 10 см. нижчий, ніж у Чорному. На глибині до 50 м море має солоність удвічі меншу, ніж в океані. Приблизно з глибини 200 м води моря насичені сірководнем, який вбиває морські організми.

У холодні зими поблизу північних берегів море замерзає. Влітку воно вабить до себе теплою водою (23°- 28°), піщаними пляжами. У наш час великого значення набуває проблема збереження багатств Чорного моря. Ведеться штучне розведення цінних видів риб.

На березі Чорного моря розташовані десятки курортів.

Ялта (від грецького слова "ялос" – берег) – один з найкращих світових курортів, місто квітів. Сюди приїжджали видатні діячі культури: російський поет О.Пушкін, польський поет А.Міцкевич, американський письменник М.Твен, російські письменники О.Толстой, М.Горький, А.Чехов, українські письменники Л.Українка та М.Коцюбинський. Поблизу Ялти розташована Лівадія – колишня літня резиденція російських царів. Останній приїзд царської сім'ї в Лівадію коштував 105523 крб. Щоб заробити такі гроші, 6 тис. робітників повинні були місяць працювати не складаючи рук. У Лівадії на початку 1945 року відбулася Кримська (Ялтинська) конференція керівників трьох союзних держав (СРСР, США і Великобританії): Сталіна, Рузвельта і Черчілла. Вона визначила післявоєнну політику цих держав у Європі, вирішила питання про створення ООН.

Гурзуф – найтепліше місце на півдні Криму. У Гурзуфі, біля гори Аю-Даг, 1925 року створено Артек – міжнародний центр дитячого відпочинку. Тут навчаються, відпочивають та лікуються діти з різних країн світу.

Феодосія – місто-порт на сході Криму, яке славиться пляжами та лікувальними водами.

Євпаторія – старовинне місто на заході Криму, один з найкращих дитячих курортів.

Одеса, Севастополь, Керч – міста-герої, міста-пам'ятники, великі порти, індустріальні та культурні центри півдня України.

Завдання 9. Знайдіть у тексті відомості про солоність води Чорного моря, про температуру води.

Завдання 10. Знайдіть у тексті пояснення, чому на великій глибині моря немає живих організмів.

Завдання 11. Прочитайте речення. Визначте, до якої частини тексту можна їх додати.

1. У морі водяться понад 160 видів риб.
2. Площа моря – 422 тис.км².

3. Найбільша глибина моря – 2210 м.
4. У межах України довжина берегової лінії становить понад 1500 км.
5. Температура води у відкритому морі взимку від +6° до +8° С.

Завдання 12. Дайте відповіді на запитання.

1. Чому Україну вважають морською державою?
2. Які країни чорноморського регіону вам відомі?
3. Як можна зберегти природні багатства Чорного моря?
3. Які кримські міста вважають найкращими українськими курортами?

Завдання 13. Дайте стислу характеристику найкращим курортам вашої країни.

Тема 11. ОДЕСА Й ОДЕСИТИ

Завдання 1. З'ясуйте значення слів. Запишіть їх.

Ліхо	захопити
розва́га	заги́нути
руйнува́ння	з'яви́тися
адміра́л	вважа́ти
захисни́к	трива́ти
карт	засна́ти
катако́мби	припини́ти

Завдання 2. До слів першої групи доберіть спільнокореневі слова з другої групи:

1. Старовинний, торговельний, одесит, будівля, поселення, підземний, очі, збільшуватись, збудований, оперний, укріпити.
2. Село, земля, старий, більше, око, підземелля, торгівля, Одеса, будівельний, красивий, закріплення, очні.

Завдання 3. Зверніть увагу на використання в тексті конструкцій зі значенням часу.

Колись, у кінці 18 ст., у середині 19 ст. з моменту заснування, до війни, під час війни, наприкінці 19 ст.

Завдання 4. Прочитайте текст. Поділіть його на частини. Запишіть заголовки до цих частин.

ОДЕСА Й ОДЕСИТИ

У кінці 18 ст. на місці старовинного поселення Коцобієво, яке турки укріпили і назвали Хаджибей, з'явилося місто під назвою Одеса. Це назва грецької колонії, що, як тоді вважали, була колись розташована саме на цьому місці.

З моменту заснування Одеси широко розгорнулися торговельні операції її порту. Уже в середині 19 ст. за вивозом хліба місто поїло перше місце не тільки в Росії, а й в усій Європі. Збільшувалось населення міста, розвивалася його економіка.

Важкі випробування випали на долю одеситів під час другої світової війни. 73 дні тривала оборона міста. 200 тис. румунських і німецьких окупантів загинули біля стін Одеси.

По війні місто-герой Одесу було швидко відбудовано. Прямі й красиві центральні вулиці міста. Вітринами великих магазинів світяться завжди багатолюдна Дерибасівська вулиця, названа на честь російського адмірала Й.М. Дерибаса. Під час другої російсько-турецької війни 1787-91 рр. російська армія на чолі з Дерибасом захопила Хаджибей.

Визначні місця Одеси – її катакомби, що являють собою підземні коридори. Колись тут добували будівельний камінь, внаслідок чого й утворились ці підземелля. Під час Великої Вітчизняної війни 1941-45 рр. катакомби були базою захисників міста, звідси вони йшли бити фашистів.

Оперний театр – окраса міста, його було збудовано наприкінці 19 ст. за проектом австрійських архітекторів Ф. Фельнера, Г. Гельмера. Минав час, будівля старіла. Ремонтні роботи та закріплення ґрунту призвели до руйнування театру.

У місті багато навчальних закладів. Одеський університет відкрито наприкінці 19 ст. В ньому навчалися видатні вчені. За кордонами України відомі досягнення Науково-дослідного інституту очних хвороб імені академіка В.П. Філатова.

В Одесі та поблизу неї багато санаторіїв, будинків відпочинку, пляжів.

В Одесі мешкають росіяни та греки, євреї та українці, болгари та молдавани. Їх об'єднує любов до рідного міста. Одесити полюбують жарти, розваги. Одеса – столиця гумору. Приїздіть сюди 1 квітня. Ви побачите, як тут відзначають День сміху – найвеселіше свято.

Завдання 5. Знайдіть в тексті відповіді на запитання.

1. Чому Одесу називають містом-героєм?
2. Про які визначні місця Одеси ви дізналися з тексту?
3. Як врятували оперний театр?

4. Хто мешкає в Одесі?
5. Чому Одесу називають столицею гумору?

Завдання 6. Поясніть, чи відповідає цей план змісту тексту.

1. Заснування Одеси.
2. Одеса під час другої світової війни.
3. Населення міста.
4. Походження назви міста.
5. Одеський порт.
6. Вулиці міста.
7. Окраса міста.
8. Одеські катакомби.
9. Місця відпочинку.
10. Місто науки
11. Столиця гумору.

Завдання 8. Перевірте, чи знаєте ви значення слів, які характеризують людину за її поведінкою, поглядами на життя, ставленням до людей.

працелюбний	сміливий
терплячий	злий
відповідальний	добрий
веселий	розумний
життєрадісний	чесний
хитрий	допитливий
рішучий	товариський
привітний	ввічливий

1. Які з цих якостей людського характеру позитивні, які – негативні?
2. Які риси характеру необхідно мати викладачеві, ученому, військовому, лікарю?
3. Які риси характеру Вашого друга Вам подобаються?
4. Які якості характеру властиві одеситам?

Тема 12. ЛЕГЕНДИ КРИМУ

Крим – Кримський півострів, який не завжди був територією України. У 1443-1783 це було Кримське ханство. Після війни Росії з Турцією у 1783 р. Крим був приєднаний до Росії. З 1954 року Крим увійшов до складу України.

Бахчисарай – невеличке кримське місто, яке було столицею Кримського ханства в 16 століття. У перекладі Бахчисарай означає палац-

сад. До наших днів зберігся ханський палац. Тепер у цьому палаці розмістився історико-архітектурний музей. Найбільш привабливим куточком цього музею залишається фонтан сліз. Пропонуємо вам познайомитися з історією створення Бахчисарайського фонтану сліз.

Завдання 1. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Жорстокість, сміток, сумнів, господар, влада, чутка, клубок вовни гарем, невілляниця, мармур, пелюстки троянди.

Завдання 2. Прочитайте словосполучення. Як ви їх розумієте?

Кам'яне серце, серце з вовни, залізне серце; сльози любові, чоловічі сльози, кам'яні сльози.

Завдання 3. Прочитайте словосполучення. Які порівняння вам знайомі?

Прекрасна, як сонце; тендітна, як лань; лагідна, як голубка; добра, як мати; ніжна, як ранок; ласкава, як дитя.

Завдання 4. Утворіть іменники від прикметників.

ЗРАЗОК: Народний - народність.

Жорстокий, радісний, ніжний, щирий, злий.

Завдання 5. Утворіть ступені порівняння прикметників.

ЗРАЗОК: дорогий – дорожчий – найдорожчий, але великий – більший – найбільший.

Красивий, добрий, лагідний, ніжний, сумний.

Завдання 6. Запишіть пари антонімів.

Добрий, грубий, поганий, ніжний, великий, малий, молодий, радісний, старий, сумний, злий, красивий.

Завдання 7. Поясніть значення слів. Складіть словосполучення.

Наповнити (що?), переповнити, доповнити;

бігати, перебігати, набігати, прибігати.

Слова для довідок: чаша, душа, історія, берег, дорога, додому, швидко.

Завдання 8. Прочитайте легенду “Фонтан сліз”. Подумайте, чому заплакало каміння?

ФОНТАН СЛІЗ

Сильним та жорстоким був хан Крим-Гірей. Його жорстокість була більша за його силу. Як став хан господарем, то вирізав усіх хлопчиків, що вміли стояти, щоб ніхто не мріяв про владу, доки він, хан, живий.

Найдорожчим у житті хана була слава і влада. Вони заміняли йому все – і любов, і ласку. Радів хан з того, що люди бояться його.

У кожної людини є серце: нехай кам'яне, нехай залізне. Постукаєш – і камінь відповість, і залізо задзвенить. У народі ходили чутки, що у хана Крим-Гірея немає серця – клубок вовни.

Але час змінює людину. Став старим і хан, стало слабким його серце – увійшла у нього любов. Одного разу до гарему хана привезли невідькицю, маленьку худеньку дівчинку. Звали її Деляре. І вперше за все своє життя покохав хан, відчув, що серце може боліти. У неволі дівчина прожила недовго, зачахла, як квітка без сонця.

Заплакало серце хана кров'ю. Викликав майстра Омера і наказав:

- Зроби так, щоб камінь через віки проніс моє горе, щоб камінь плакав, як плаче чоловіче серце.

Запитав майстер:

- Гарна була дівчина?

На що хан відповів:

- Вона була молода. Вона була прекрасна, як сонце, тендітна, як лань, лагідна, як голубка, добра, як мати, ніжна, як ранок, ласкава, як дитя. Нічого поганого про неї не можна сказати, а смерть забрала її.

Слухав Омер і гадав: “Як зробити з каміння людську сльозу? Але якщо заплакало серце хана, заплаче й каміння. Якщо є у хана душа, повинна бути й в камені. Камінь розповість, якими бувають чоловічі сльози, кам'яні сльози. Моїх сліз ніхто не бачив, все забрав хан у мене: рідну землю, сім'ю, честь, ім'я. Це будуть сльози його любові та мого життя.”

На мрамурі вирізав Омер пелюстки троянди, а в середині око, з якого котиться сльоза, набігає в чашу, переповнює її, як смуток душу, котиться в іншу чашу.

Ще вирізав майстер равлика – знак сумнівів. Сумнівів, які з'їдають душу хана: навіщо йому все його життя – без радості, сумне. Плаче день і ніч фонтан. Несе через століття любов і горе, життя і смерть.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання:

1. Що було найдорожчим у житті хана?
2. Яким було серце у хана?
3. Які зміни відбулися у житті після зустрічі з Деляре?
4. Який наказ дав хан майстру Омору?
5. Чому майстер змусив плакати камінь?

Завдання 10. Перекажіть легенду “Фонтан сліз”.

Завдання 11. Згадайте легенди, пов'язані з історією вашого краю. Підготуйте цікаву доповідь.

Тема 13. МІСТО ХАРКІВ

Завдання 1. Запишіть слова, які ви зустрінете в тексті. З'ясуйте їх значення.

Громадськість, регіон: північ, південь, схід, захід. Домагатися, заснувати, знизити, вживати, містити, розташовувати.

Завдання 2. До поданих слів підберіть спільнокореневі, поясніть їх значення.

Прикордонний, захисний, розширювати, перетворитися, проголосити.

Завдання 3. Утворіть словосполучення за зразком.

ЗРАЗОК: місце, особливий – особливе місце.

1. Частина, письменник, мова, центр, громадськість, гноблення, пам'ятник.

2. Промисловий, колоніальний, архітектурний, прогресивний, рідний, північний, відомий.

Завдання 4. Прочитайте речення, до виділених слів підберіть синоніми.

1. В історії України місту Харкову *належить* особливе місце.

2. Микола Костомаров – автор історичних праць, публіцист, *обдарований* письменник.

3. Високий авторитет у громадськості *здобув* Борис Грінченко.

4. Харків завжди був центром *прогресивної суспільної думки*.

Завдання 5. Дієслова в дужках поставте у формі минулого часу. Зверніть увагу на те, що дієслова минулого часу утворюються від основ інфінітива за допомогою суфікса –в- (після основ на голосні), або без нього (після основ на приголосні) у чоловічому роді та –л- - у жіночому та середньому роді. Дієслова чоловічого роду мають нульове закінчення, жіночого та середнього роду – закінчення –а, –о. У множині виступає суфікс –л- і спільне для всіх родів закінчення –и.

1. Невдовзі місто (стати) фактично столицею Слобідської України – великого регіону в східній частині України.

2. Ще в 1726 р. тут (з'явитися) школа вищого типу – колегіум, де кілька років (працювати) відомий український письменник і філософ Григорій Сковорода.

3. У II половині XIX ст. Харків (перетворитися) на великий промисловий центр.

4. Харків завжди (бути) центром прогресивної суспільної думки.

5. Жителі міста (брати) участь у національно-визвольній боротьбі.

Завдання 6. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

МІСТО ХАРКІВ

В історії України місту Харкову належить особливе місце. Засноване близько 1654 року як військовий захисний пункт, місто невдовзі стало фактично столицею Слобідської України – великого регіону в північній частині України.

Назву “Харків” місто дістало, як вважають вчені, від назви річки, на якій було розташоване (за іншими відомостями вона походить від імені першого поселенця на місці сучасного Харкова – козака Харка).

Сучасний Харків – великий індустріальний та культурний центр України. У ньому зосереджуються залізничні та автомобільні магістралі, які з’єднують західні, центральні та східні райони України з Донбасом та Кримом. Загальна площа міста – приблизно 393 кв. км.

Харків вважається другим після Києва містом України за кількістю жителів. Населення міста нараховує приблизно 1405 тис. чоловік.

Харків – великий науковий центр України. Ще в 1725 р. тут з’явилася школа вищого типу – колегіум, де кілька років працював відомий український письменник і філософ Григорій Сковорода, а в 1805 р. утворився другий в Україні університет. Саме Харківський університет виховав учених, які боролися за утвердження української культури, розвивали і розширювали сфери вживання рідної мови. Серед них – Микола Костомаров – автор історичних праць, публіцист, обдарований письменник. Зараз у Харкові є близько 20 вузів (у тому числі Харківський університет, політехнічний та сільськогосподарський, художньо-промисловий, авіаційний, економічний, педагогічний та ін.), 37 середніх спеціальних учбових закладів, ряд науково-дослідних інститутів.

Ще у другій половині ХІХ ст. Харків перетворився на великий промисловий центр. Саме тут були створені перші в Україні промислові підприємства. Сучасний Харків – центр машинобудування. У місті розташовані великі підприємства енергетичного машинобудування, електротехнічної промисловості та верстатобудування.

Харків завжди був центром прогресивної суспільної думки. Жителі міста брали участь у національно-визвольній боротьбі, домагаючись знищення системи колоніального гноблення. Високий авторитет у прогресивної громадськості України здобув Борис Грінченко – здібний організатор, науковець, талановитий письменник та публіцист.

У 1917 році І Всеукраїнський з’їзд Рад, що відкрився у Харкові, проголосив утворення УРСР, III з’їзд Рад прийняв у 1919 році першу Конституцію України. З 1919 по 1934 рр. місто Харків було столицею України.

Сильно зруйноване в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945) м. Харків сьогодні повністю реконструйоване. Одна з пам'яток міста – Харківський художній музей, заснований у 1805 р. при університеті, сьогодні містить багато творів українського та російського мистецтва. У місті багато архітектурних пам'яток: Покровський собор (1689 р.), Успенський собор (1771 р.), архієрейський будинок (XVIII) та ін.

Завдання 7. Випишіть з тексту цифрові позначення і запишіть назву чисел словами.

БРАЗОК: 1654 – тисяча шістсот п'ятдесят чотири.

Усно складіть з кожним числівником речення.

Завдання 8. Складіть до тексту 10 запитань за зразком.

БРАЗОК: Чи можна Харків назвати культурним центром України?

Завдання 9. Складіть простий номінативний план до тексту, перекажіть текст за планом.

Завдання 10. Усно опишіть, яким ви собі уявляєте Харків.

Завдання 11. Напишіть листа своєму другу (подрузі), в якому розкажіть про місто Харків.

Тема 14. ДІАМАНТИ УКРАЇНИ

Завдання 1. З'ясуйте значення слів. Запишіть їх.

Злиток

Родовище

Сировина

Засіб

Бурштин

Лабрадорит

Граніт

Сердолік

Алмаз (діамант)

Прикраса

Вугілля

Залізна руда

Нафта

Каолін

Поліпшувати (поліпшити)

Замовляти (замовити)

Спричиняти (спричинити)

Користуватися

Розробляти (розробити)

Видобувати (видобути)

Завдання 2. Підберіть спільнокореневі слова до виділених слів.

Завдання 2. Підберіть спільнокореневі слова до виділених слів.

Рідкісна краса, *мінеральна* сировина, *канадські* українці, *житомирські* каоліни, *кримська* гора, *коштовні* камінці, *кам'яна* сіль, *валютний* метал, *південний* район.

Завдання 3. Підберіть антоніми до слів.

Гарний, штучний, спочатку, твердий, високий, хвороба, багато.

Завдання 4. Поясніть зміст речень.

Півострів Лабрадор – батьківщина лабрадориту. Алмаз – чемпіон твердих тіл. Тепер алмаз має десятки професій. Перший штучний алмаз народився в Києві.

Завдання 5. З'ясуйте, в яких ситуаціях вживається фраза: "Дивна річ!".

Завдання 6. Прочитайте текст. Поясніть його назву.

ДІАМАНТИ УКРАЇНИ

В Україні тисячі родовищ мінеральної сировини. З давніх-давен славиться Україна декоративними лабрадоритами та гранітами. Це будівельні камені рідкісної краси. Лабрадоритові пам'ятники стоять тисячоліттями. Житомирським гранітом облицьовані будинки на Хрещатику.

Житомирський лабрадорит замовили канадські українці для пам'ятника Тарасові Шевченку. Дивна річ! Адже саме Канаді належить півострів Лабрадор – батьківщина лабрадориту.

Бурштин – гарний камінь для виготовлення прикрас. Бурштин в народі вважали засобом від багатьох хвороб. У 18-19 ст. в Росії, Україні, Польщі в багатих сім'ях няні носили прикраси з бурштину, щоб дитина була весела та здорова. Відомі знахідки бурштину під Харковом, Дніпропетровськом.

Багата на сердолик кримська гора Кара-Даг. На Близькому Сході цей мінерал вважали засобом, що поліпшує настрій людини. Море кожного дня викидає на берег Кара-Дагу коштовні камінці.

Хто не знає трагедій, спричинених алмазами Бразилії, Індії, Африки! В Україні кристалики алмазів знайдено біля Дніпропетровська, на Дністрі. Вони жовті, зелені.

Перший штучний алмаз народився у Києві, в Інституті надтвердих матеріалів. Алмаз – чемпіон твердих тіл; колись він використовувався лише як прикраса. Тепер алмаз має десятки професій, хоча спочатку ним користувалися лише для різання скла.

В Україні розробляють родовища кам'яного вугілля (Донбас, Західна Україна), залізної руди (Кривий Ріг, Керч), нафти та газу (Карпати), сірки (Прикарпаття), кам'яної солі (Донбас).

Золото – основний валютний метал. Монети з нього були відомі в Китаї, Індії та Єгипті ще півтори тисячі років тому, а золоті прикраси – за три тисячі років до нашої ери.

У південних районах України археологи знайшли багато речей, вироблених ще до нашої ери: посуд, прикраси. У XIV ст. славилися своїми золотими виробами Київ, Львів, Чернігів.

Історія України пам'ятає бої за золото. Довго шукали золото Мазепи. У народі казали, що за часів гетьмана воно вироблялося в деяких містах України. Народні перекази розповідали: років чотириста тому золото видобували в Карпатах. Наприкінці XX століття розпочалося промислова розробка закарпатського родовища золота. Перший злиток важив майже 6 кг.

Багато дуже потрібних нам речей неможливо виготовити без білої глини – каоліну. Папір, біла чашка, мило не з'являться без нього. Українська промисловість широко використовує вінницькі каоліни.

Ще не всі багатства відкрила людям земля України. Нові відкриття чекають на нас.

Завдання 7. Скорочено запишіть відповіді на запитання.

1. Які райони України багаті гранітом? Де застосовується цей матеріал?
2. Чому лабрадорит має таку назву? Який пам'ятник з українського лабрадориту споруджено у Канаді?
3. Що вам відомо про український бурштин?
4. Яким мінералом багата гора Кара-Даг?
5. Чи є в Україні алмази?
6. Де в Україні виробляють штучні алмази?
7. Якою мінеральною сировиною багата Вінниччина?
8. Чи є в Україні родовища золота?

Завдання 8. Підготуйте розповідь про підземні багатства України.

Завдання 9. Розкажіть про природні багатства вашої країни.

Тема 15. НОВОРІЧНЕ СВЯТО В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Завдання 1. Прочитайте, та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Будинок	Прикраси
Свічка	Відпочинок
Гілка	Страви
Зірка	Стрибки
Змагання	Ялинка
Кульки	Щедрий
Різдво	

Завдання 2. Прочитайте речення, перекладіть їх російською мовою, з'ясуйте значення виділених словосполучень

1. Молода дівчина *урочисто запалює вогонь*.
2. В Японії зустрічають Новий рік *протягом тижня*.
3. В Італії у новорічну ніч треба *обережно ходити* по вулицях.
4. У В'єтнамі у *кожній родині* повинні бути гілки персикового дерева.
5. 108 ударів дзвону повідомляють про *прихід Нового року*.
6. *За слов'янським звичаєм* прикрашають ялинку.
7. У Шотландії 31 грудня всі будинки відчинені для всіх – *заходь і пригощайся*.

Завдання 3. Утворіть від іменників прикметники.

ЗРАЗОК: свято – святковий

Зима	Персик
Весна	Різдво
Центр	Слов'яни

Завдання 4. Утворіть словосполучення. Користуйтеся словами для довідок.

Новорічна, всеняні, старі, чиста, світла, веселе,
сільськогосподарські.

Слова для довідок: дорога, трава, речі, вода, робота, свято, справа.

Завдання 5. Згадайте і запишіть назви місяців українською мовою.

Январь -	Июль-
Февраль -	Август-
Март-	Сентябрь-
Апрель-	Октябрь-
Май-	Ноябрь-
Июнь-	Декабрь-

Завдання 6. Прочитайте текст. Складіть простий номінативний план тексту:

НОВОРІЧНЕ СВЯТО У РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Зустріч Нового року – одне з найулюбленіших свят і дорослих, і дітей. В різних країнах це свято зустрічають по-різному.

У багатьох країнах світу зустріч Нового року та Різдва – це частини одного довгого зимового свята, протягом якого проходять різдвяні канікули – час веселого зимового відпочинку.

У Швеції зимові свята продовжуються 1,5 місяця. Починаються вони в останню суботу листопада, коли молода дівчина урочисто запалює вогонь на центральній площі Стокгольму. І одразу ж загоряються вогні ілюмінації на всіх вулицях, а у вікнах будинків запалюються свічки і з'являються перші ялинки. Вулицями міста ідуть одягнені у довгі білі сукні молоді дівчата зі свічками у руках: вони супроводжують передноворічну героїню свята – Лючію.

В Японії зустрічають Новий рік цілий тиждень. Сто вісім ударів дзвону повідомляють про прихід Нового року. В будинках ставлять новорічне дерево, прикрашене кульками моги (новорічна страва), а двері прикрашають гілками сосни, бамбука та сливи. Сосна – символ довголіття, бамбук – вірності, слива – любові до життя.

У Лондоні на новорічне свято ви можете піти на Трафальгарську площу і скупатися в одязі у фонтані.

А у Шотландії 31 грудня всі будинки відчинені для всіх: заходь і пригощайся! Але не забудь підкинути вугілля до каміну. Зробити це треба мовчки. Це означає, що той, хто прийшов – друг.

В Італії у новорічну ніч треба обережно ходити по вулицях, тому що існує звичай викидати з вікон та балконів старі речі, посуд і навіть меблі.

А на Кубі на Новий рік з вікон виливають чисту воду – це кубинці роблять “дош”, щоб світлою була дорога для минулого року. Рівно опівночі кубинці з'їдають по одній виноградині під кожний удар годинника. Навруз – афганський Новий рік. Його святкують 21 березня, коли починаються сільськогосподарські роботи. В цей день відкривають веселі ярмарки, на яких співають та танцюють артисти.

Новий рік у В'єтнамі – дуже веселе свято. У цей день у кожній родині обов'язково повинні бути гілки персикового дерева. О 24 годині діти починають “стріляти” маленькими петардами.

В Ефіопії Новий рік настає 11 вересня, коли закінчуються великі дощі і починається збирання урожаю. У новорічну ніч влаштовують веселі ігри, гуляння, а також сміливі змагання зі стрибків через вогонь.

Новий рік в Україні – найвеселіше свято. За слов'янським звичаєм прикрашають ялинку, танцюють та співають біля неї. Вечір перед Новим роком називається Щедрий вечір.

Але не завжди новорічне свято було 1 січня. Раніше Новий рік зустрічали 1 вересня. 31 грудня 1760 року цар Петро Перший сам відкрив нове свято, поздоровив всіх, побажав щастя, здоров'я та радості на весь рік.

З тих часів багато всього змінилося, але ялинка, Дід Мороз та Снігуронька, радість на всю ніч стали традицією. Як зустрінеш Новий рік, так і проживеш його.

Завдання 7. Випишіть з тексту назви країн, про новорічні традиції яких розповідається у тексті. Якщо в тексті сказано, коли зустрічають Новий рік у цій країні, запишіть поруч з назвою країни дату свята.

ЗРАЗОК: Швеція - взимку

Шотландія – 31 грудня і т. д.

Завдання 8. Дайте відповіді на запитання.

1. Про новорічні традиції яких країн ви дізналися, читаючи текст?
2. Хто є головним героєм новорічного свята в різних країнах?
3. Чи скрізь святкують Новий рік у січні? (Наведіть приклади)
4. Що спільного в новорічних традиціях різних країн?
5. Традиції яких країн для вас найцікавіші?
6. Яка інформація для вас була новою?

Завдання 9. Чи знаєте ви, що кажуть: "Під Новий рік усе, що побажаш, завжди збудеться"? А що можна побажати друзям, рідним, батькам?

Завдання 10. Спробуйте зіграти маленьку сценку поздоровлення з Новим роком друзів або рідних, використовуючи такі форми побажання:

Бажаю тобі всього найкращого!

Бажаю успіху!

Від усієї душі (від всього серця) бажаю....

Прийміть, будь ласка, мої щирі (сердечні, палкі) побажання.

Завдання 11. Складіть текст – привітання зі святом Нового року для своїх батьків, друзів, друга, подруги.
Підпишіть Новорічну листівку.

ТЕМА 16. ПЕРША БІБЛІОТЕКА НА РУСІ

Завдання 1. Прочитайте слова, з'ясуйте їх значення та запишіть.

Собор, посаг, коштовність, престол, стосунки, нащадки, верстат, майстерня, користь, користуватися, друкувати, вінчатися, присягати, освічений, монастир.

Завдання 2. Прочитайте складні слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

Стародавній, східнослов'янський, давньоруський, рукописний, літописець, книгосховище, книгозбірня.

Завдання 3. Прочитайте словосполучення та поясніть, як ви їх розумієте.

Заснувати бібліотеку, вважаю за честь поріднитися з князем, посідати престол, за прихильність до наук, присягали на Євангелії, сіяв у серцях людей книжні слова, просити руки.

Завдання 4. Утворіть словосполучення за зразком та запишіть їх.

ЗРАЗОК: (Київ) князь – київський князь.

(Софія) собор, (східні слов'яни) держава, (давня Русь) писемність, (Реймс) Євангеліє, (Франція) посольство, (Угорщина) король, (Норвегія) король.

Завдання 5. Прочитайте текст. Запишіть інформацію про князя Ярослава.

ПЕРША БІБЛІОТЕКА НА РУСІ

Серед пам'яток стародавнього Києва – найвідоміший знаменитий архітектурний комплекс XI-XVIII ст. Софія Київська. Його центральна споруда – Софійський собор, закладений в XI ст. за наказом Ярослава на честь його перемоги над ворогами. Починаючи з часів Ярослава, Софія стає важливим культурним центром східнослов'янської держави. У Софійському соборі зберігалася перша відома нам бібліотека, заснована Ярославом. Слід пам'ятати, що друкарських верстатів тоді ще не було. У своєрідних майстернях працювали переписувачі книг. Ці майстерні найчастіше розташовувалися при княжих дворах, монастирях. А там, де книги переписувалися, там вони й зберігалися.

Про Ярослава літописець повідомляє: “Ярослав же любив книги і, багато їх переписавши, поклав у церкві святої Софії, котру створив сам.”

Портрет князя, якого за любов до наук народ прозвав Мудрим, дивиться на нас із кам'яної брили, встановленої вдячними нащадками 1969 року у дворі заповідника напроти Софійського собору. Цей пам'ятник споруджений на честь заснування Ярославом першої на Русі бібліотеки. На камені написано слова з літопису, який звеличує князя за те, що той “сіяв у

серцях людей книжні слова”. У літописі підкреслюється та “велика користь”, яку дає людям книжне вчення. На жаль, ми не знаємо, які саме книги були у бібліотеці Ярослава, не знаємо й того, що сталося з нею. Однак про одну книгу з книгозбірні Ярослава можемо дещо розповісти. Йдеться про так зване “Реймське Євангеліє” – цікаву пам’ятку давньоруської писемності, пов’язану з далеким минулим славного Києва.

Нам відомо, який високий авторитет мав княжий двір Ярослава Мудрого, як уміло налагоджував він дипломатичні відносини з багатьма країнами. З могутньою Ярославовою державою намагалися підтримувати дружні стосунки, а дехто з королів (як, наприклад, Угорщини, Норвегії, Франції) вважав для себе за честь поріднитися з великим князем. Так, 1048 року прибуло у Київ посольство французького короля Генріха I. Просили руки юної князівни Анни Ярославівни.

Багатий посаг повезла з собою Анна в далеку країну. Та, як розповідають давні перекази, взяла вона з собою ще одну коштовність – рукописне Євангеліє, бо всі дочки Ярославові любили книги, були освічені. Зберігся документ, на якому французький король замість підпису поставив хрестик, а дочка київського князя написала: “Анна-регіна” (“Анна-королева”).

Вінчалася Анна з Генріхом у соборі міста Реймса – стародавньої столиці Франції. Під час урочистостей Анна тримала рукописне Євангеліє. І відтоді, протягом багатьох століть, французькі королі, посідаючи престол, присягали на цьому Євангелії, що його в далекому XI столітті привезла у Францію київська князівна.

Ця книга збереглася до наших часів. У сучасному вигляді вона складається з двох частин: перша, яку й привезла з собою Анна Ярославівна, та друга, яка була написана вже в XIV столітті. Хто й коли завіз її до Франції, навіщо приєднав до першого Євангелія, ми поки що не знаємо.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли і з якої нагоди був закладений Софійський собор?
2. Де зберігалася перша бібліотека на Русі і хто був її засновником?
3. Чому князя Ярослава прозвали Мудрим?
4. Чи збереглася бібліотека Ярослава Мудрого?
5. Що ви можете розповісти про Реймське Євангеліє?
6. Про що свідчить той факт, що французький король замість підпису поставив на документі хрестик, а дочка київського князя написала: “Анна-регіна”?

Завдання 7. Закінчіть речення. Користуйтеся текстом.

1. Серед пам’яток минулого у стародавньому Києві – знаменитий архітектурний комплекс XI-XVIII ...

2. Починаючи з часів Ярослава, Софія стає важливим ...
3. Французький король Генріх I попросив руки ...
4. Всі дочки Ярославові любили ..., були ...
5. Протягом багатьох століть французькі королі п...
6. Ця книга збереглася до ...

Завдання 8. Розкажіть, що ви знаєте про історію книгодрукування та бібліотечної справи у своїх країнах.

Тема 1. ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

1. Прочитайте та запишіть географічні назви.
 Петербург, Петроград, Санкт-Петербург, Ленінград – назва російського міста, заснованого Петром I.
 Полтавщина – українське місто Полтава та область.
 Сорбонна – відомий університет у Франції.

Завдання 2. Прочитайте і запишіть слова та словосполучення. Уточніть їх значення.

Генетична мінералогія, жива речовина, хімія, гідрохімія, геохімія, радіохімія, радіогеологія, гідрологія, екологія, ноосфера.

Завдання 3. Запишіть слова, з'ясуйте їх значення.

- а) створення, потреби, відродження, доповідь, експедиція, безпека, установа;
- б) дослідницький, світовий, загальний;
- в) перетворітися, спрямувати, скористуватися.

Завдання 4. Зверніть увагу на написання слів. Запам'ятайте їх.

Життя, століття, стаття, закінчення, створення, населення, відродження, питання, запрошення, читання, покоління, дотримання, виживання.

Завдання 5. Прочитайте слова, поясніть їх значення. Назвіть антоніми.

Знищити, зберегти, самознищення, самозбереження, важливий, початок, другорядний, закінчення, сучасність, старовина.

Завдання 6. Утворіть словосполучення.

науковий	казка
народний	діяльність
загальний	життя
щоденний	питання
загальнонародський	закон

світовий	центр
дослідницький	масштаб
енциклопедичний	енергія
атомний	знання

Завдання 7. Прочитайте речення. З'ясуйте значення виділених слів за допомогою контексту.

- 20 наукових установ **перетворилися** у великі **дослідницькі центри**.
- Вернадський писав, що створення АН України важливе з **точки зору** українського відродження.
- Вчений довів необхідність зв'язку Академії Наук з **потребами** населення.
- Вернадський був **обізнаний** з мистецтвом і літературою всіх країн світу.

Завдання 8. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

"Людина і не цар і не раб природи. Вона – сама природа". Ці слова належать Володимирі Івановичу Вернадському – найвидатнішому природознавцю ХХ століття. В. І. Вернадський – вчений-енциклопедист, мислитель, гуманіст, творець нових наук і наукових напрямків. У всьому світі продовжують розвиватися створені ним генетична мінералогія, геохімія, вчення про живу речовину і біосферу, ноосферу. Величезний внесок зробив Вернадський у розробку і розвиток багатьох наук і наукових проблем: космічної біології, хімії, історії природних вод, гідрології, екології, радіохімії, гідрохімії, історії та ін.

Народився Вернадський у сім'ї економіста, професора Київського та Московського університетів. Навчався і жив у Петербурзі і Москві, за кордоном, але все життя його було тісно пов'язане з Україною (бацько й мати – українці). Свій перший і єдиний вірш написав в 17 років і присвятив його Україні. Після закінчення університету почав наукову діяльність на Полтавщині, вивчав ґрунти, вів розкопки, став засновником Полтавського історико-краєзнавчого музею. Хоч вчений працював у Петрограді, щороку приїздив на Полтавщину.

Найбільшим внеском Вернадського у розвиток української науки і культури було створення Української Академії Наук (1919р.), про що сам Вернадський писав: "Особисто я вважаю важливою цю установу з точки зору українського відродження...". Вчений довів необхідність зв'язку Академії з загальними питаннями щоденного життя і потребами населення, які вимагають наукової допомоги".

1922р. на запрошення Сорбонни вчений був відряджений Російською Академією Наук до Франції для читання курсу з геохімії. У Паризькій Академії він виступив з доповіддю про експерименти, що були проведені в Україні, в Києві. Це було першим виступом Української Академії Наук на міжнародній арені.

Вернадський був обізнаний з мистецтвом і літературою всіх країн світу, інтерес до української літератури був ще з дитинства: батько познайомив сина з українськими письменниками, розкрив світ великого Кобзаря. Книжечка віршів Т. Шевченка завжди була з ученим у всіх експедиціях.

Вернадський любив слухати народні українські пісні, які з дитинства співала мати. Вчений висловив глибоку думку, що “у народній пісні і народній казці старовина вічно юна завдяки ... переробці новими поколіннями...”.

Науково-організаторська діяльність вченого особливо активно розвивулась протягом 1918-1941 рр., він був ініціатором і керівником понад 20 наукових установ різного типу, які перетворилися у великі дослідницькі центри світового масштабу.

В. Вернадський першим у Східній Європі почав вивчати радіоактивну енергію, заснував нову науку – радіогеологію. Однак ще в 1922 році писав про небезпеку, яка криється в атомній енергії: “Чи зуміє людина скористуватися цією силою, спрямувати її на добро, а не на самозвищення?”

Перехід людства в геологічну епоху ноосфери, на думку Вернадського, може настати лише при дотриманні загальнолюдських законів.

Завдання 9. Перекладіть слова українською мовою. Знайдіть їх у тексті.

Человеческий разум, общечеловеческие законы, возрождение.

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання:

1. Яке місце, на думку Вернадського, людина посідає у природі?
2. Чому Вернадський – вчений-енциклопедист?
3. Чим пояснити тісні зв'язки Вернадського з Україною?
4. Який найбільший внесок Вернадського у розвиток української науки?
5. У яких областях науки вів свої дослідження вчений?
6. Що означає вираз “епоха Вернадського”?

Завдання 11. Складіть невеликі повідомлення на теми:

“Вернадський – вчений-енциклопедист”, “Вернадський та мистецтво”.

Завдання 12. Підготуйте розповідь про вчених вашої країни.

Тема 18. АКАДЕМІК – СИН АКАДЕМІКА

Завдання 1. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Галузь, зварювання, металургія, залізниця, судно, літак, турбіна, прес, мистецтво.

Завдання 2. Прочитайте складні слова. Вкажіть основи, від яких вони утворені.

Мостобудування, електрозварювання, всесвітній, суцільнозварний, нафтопровід, газопровід, льотчик-космонавт, науково-технічний, інформаційно-обчислювальний, робототехніка.

Завдання 3. Складіть словосполучення:

Галузь	металургія	автоматичний	міст
будівництво	електрозварювання	суцільнозварний	зварювання
ідея	мостобудування	космічний	мистецтво
розвиток	конструювання	ювелірний	технологія
метод	залізниця	морський	результат
рекордний	судно	світовий	практика
видатний	відкриття		

Завдання 4. Замість крапок вставте потрібні слова. Користуйтеся словами для довідок.

1. Під керівництвом Є. Патона було створено ... автоматичного зварювання.

2. Ім'я вченого пов'язано не лише з Інститутом зварювання, а ще з видатним ... його учнів.

3. Б. Патон впевнений, що наука – головний ... науково-технічного прогресу.

Слова для довідок: фактор, відкриття, метод.

Завдання 5. Перекладіть російською мовою.

Вперше, першим провів експеримент, перший директор.

Завдання 6. Запишіть словосполучення, використайте потрібні прикметники.

Зварювання (у, на) залізниці, зварювання (в, на) космічних умовах, фундаментальні праці (по, з) електрозварювання, вперше (на, у) світовій практиці, використовується (під, в) будівництві, вчений (над, у) галузі металургії, (при, в) кабінеті працювати, (над, під) керівництвом академіка.

Завдання 7. Замість крапок вставте необхідні слова. Виконайте завдання за зразком.

ПРАЗОК: Під час війни академік працював *не лише* в кабінеті, *а й* у цеху біля танкового конвеєра.

1. Ім'я Патона пов'язано ... з Інститутом зварювання, ... ще й з відкриттям його учнів у робототехніці.

2. Наука повинна вирішувати ... задачі сьогодення, ... визначати стратегічні шляхи розвитку.

3. Метод зварювання використовується ... в будівництві нафтопроводів, ... газопроводів.

Завдання 8. Прочитайте текст. Складіть простий номінативний план.

АКАДЕМІК – СИН АКАДЕМІКА

Патон Євген Оскарівич (1870-1953) – відомий радянський вчений в галузі мостобудування й зварювання, академік АН України, автор фундаментальних праць з електрозварювання, організатор і перший директор (з 1934р.) Науково-дослідного інституту електрозварювання АН України. Під керівництвом Є. О. Патона було створено метод автоматичного зварювання, збудовано в Києві суцільнозварний міст через Дніпро. Вчений казав, що важкі та сміливі задачі вирішувати набагато цікавіше, ніж прості. Нове та невідоме кликало всесвітньо відомого вченого, він залишив улюблену справу, весь поринув у нове – електрозварювання. Під час Великої Вітчизняної війни академік працював не лише в кабінеті, а й у цеху біля танкового конвеєра.

Справу Є. Патона продовжив його син Борис Патон (1918 р.н.) – радянський вчений в галузі металургії та зварювання, теж академік, президент АН України з 1962 року, директор Інституту електрозварювання після смерті батька.

Ім'я Патона пов'язано не лише з Інститутом зварювання, а ще й з видатними відкриттями його учнів у робототехніці, космічній технології. Методи зварювання, створені в інституті Є. Патона, використовуються в будівництві нафто- та газопроводів, залізниць, доменних печей, величезних морських суден, літаків, потужних турбін, пресів, а також у мініаторній електроніці, ювелірному мистецтві. Вперше у світовій практиці послідовники Є. Патона застосували електрозварювання на залізниці, при зварюванні труб великого діаметра, створили агрегат К-700, установку "Північ", підготували експерименти з використанням зварювання в космічних умовах. Першим провів такий експеримент льотчик-космонавт В. Кубасов. Разом з академіком С.П. Корольовим Борис Патон розробляв ідею конструювання у космосі за допомогою зварювання. У цій галузі досягнуто рекордних результатів.

Б. Патон впевнений, що “наука – головний фактор науково-технічного прогресу і розвитку економіки в цілому...”, наука повинна вирішувати не лише задачі сьогодення, але й визначити стратегічні шляхи розвитку.

Академія. Наукові центри, десятки інститутів, дослідницькі станції, лабораторії. Інформаційно-обчислювальні центри. Все це складові щоденної праці ученого.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання:

1. Які завдання вирішував вчений С. Патон?
2. У яких галузях науки працював учений С. Патон?
3. З якими відкриттями пов'язано ім'я Б. Патона?
4. Яке ставлення до науки Б. Патона?
5. Назвіть відкриття патонівців.

Завдання 10. Що ви можете розповісти про відкриття Патонів?

Чи відомі ці імена у вашій країні?

Тема 19. ОЛЕГ АНТОНОВ - КОНСТРУКТОР ЛІТАКІВ

Завдання 1. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Богатір, вагомий, здійснення, конструктор, мрія, освобєння, політ, створєння, малювання.

Завдання 2. Прочитайте абрєвіатури, з'ясуйте, що вони означають.

АН, КБ, СРСР, СНД, ВДТУ.

Завдання 3. Згадайте назви океанів. Який “океан” називають п'ятим?

Завдання 4. Прочитайте складні слова, поясніть, як вони утворились.

Перекладіть їх російською мовою.

Авіаконструктор, авіабудування, літакобудування, тисячоліття.

Завдання 5. Прочитайте та підберіть спільнокоренєві слова.

Освоєння, літак, малювання, мрія, вітчизняний, освоїти, здійснення, мріяти, малюнок, літати, здійснити, праця, вітчизна, політ, працювати, малювати.

Завдання 6. Від поданих прикметників утворіть найвищий ступінь порівняння.

ЗРАЗОК: новий-найновіший.

Сильний, основний, красивий, відомий, великий, довгий, короткий, добрий, розумний.

Завдання 7. Прочитайте речення. Виділені слова замініть синонімами.

1. Олег Антонов зробив *ваго́мий* внесок у вітчизняне літакобудування.

2. *Кри́латі маши́ни* Антонова відкривають нові можливості в освоєнні п'ятого океану.

3. Майже *півві́ку* трудиться відомий усім АН-2.

4. *Пові́тряні богати́рі* “Руслани” успішно працюватимуть і на початку III тисячоліття.

5. У конструкторському бюро Антонова *створéно* найбільший у світі літак “Мрія”.

Завдання 8. Прочитайте текст. Запишіть інформацію, що стосується особистості Олега Антонова.

ОЛЕГ АНТОНОВ – КОНСТРУКТОР ЛІТАКІВ

Людина, яку знають на всій землі, більше трьох десятиліть жила і працювала в Києві. Авіаконструктор Олéг Антóнов і створене ним конструкторське бюро зробили вагомих внесок у вітчизняне та світове літакобудування. Кожна нова крилата машина з буквами “АН” на борту відкривала нові можливості в освоєнні п'ятого океану. Під керівництвом Олега Антонова створено велику сім'ю крилатих “Анів” – 20 типів літаків та майже 90 їх модифікацій

Олег Костянтинович Антонов народився 7 лютого 1906 року. З дитинства мріяв про небо, про польоти. Рідко хто з людей може похвалитися тим, що його дитячі мрії здійснилися. Після закінчення Ленінградського політехнічного інституту у 25-річному віці Антонов стає головним конструктором планерного заводу. І все його життя – від студента до академіка, до генерального конструктора – пов'язане із здійсненням мрії.

Кажуть, що красиві літаки красиво літають. Літаки Антонова красиво і довго “живуть”. Майже піввіку трудиться відомий усім АН-2 – єдиний на землі літак свого класу, що витримав такий довгий період масового випуску. 40 років надійно служать лайнери АН-24 – абсолютні чемпіони СРСР та СНД за кількістю перевезених пасажирів. Більше 30 років успішно працюють гіганти “Антéї” (АН-22). Повітряні богати́рі “Руслáни”, які розпочали свої польоти понад 10 років тому, на думку спеціалістів, успішно працюватимуть на початку III тисячоліття. Конструкторське бюро О. К. Антонова створило і підняло в небо найбільший і найсильніший у

світі літак “Мрія”. Новим словом в авіабудуванні стали літаки АН-26, АН-28, АН-32, АН-74. Зараз фірма Антонова розпочинає масове виробництво нових перспективних крилатих машин АН-70 та АН-140. Цей перелік можна продовжити.

У генерального конструктора літаків Олега Антонова було хобі – він любив малювати. Його картини красиві, як і його літаки. Його життя було прекрасним, як політ. І воно буде продовжуватися доти, поки літатимуть крилаті машини з буквами “АН” на борту.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання.

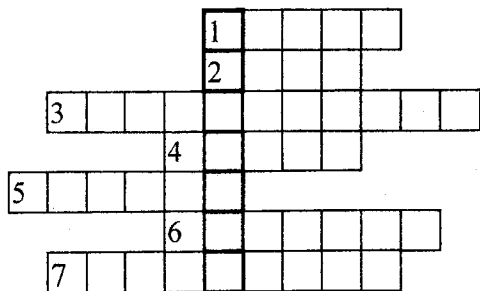
1. Чому Олега Антонова знають на всій Землі?
2. Які кількісні показники характеризують діяльність конструктора Антонова?
3. Який вуз закінчив Антонов?
4. Яке ім'я носить найбільший у світі літак? Що воно означає?
5. Чи можна назвати Олега Антонова щасливою людиною? Чому?

Завдання 10. Спробуйте визначити рік “народження” літаків “АН-2”, “АН-24”, “АН-22”, “Руслан”, якщо за точку відліку брати 1996 рік.

Завдання 11. Перекажіть текст. Використовуйте ваші записи.

Завдання 12. Відгадайте кросворд.

1. Власна назва літака АН-22.
2. Найбільш відома назва п'ятого океану.
3. Назва професії, пов'язаної з проектуванням та створенням машин.
4. Рух у повітрі.
5. Назва повітряного богатиря (за текстом).
6. Газова суміш, з якої “складається небо”.
7. Хобі конструктора Антонова.

Тема 20. КРИЛА АНТОНОВА

Ви вже познайомилися з відомим авіаконструктором Олегом Антоновим, який понад тридцять років жив і працював у столиці України Києві. Створене ним конструкторське бюро продовжує славні традиції – працює над створенням нових пасажирських і транспортних літаків. У тексті, який ви прочитаєте сьогодні, більш детально розповідається про літаки Антонова та їх характеристики, про світові рекорди, здобуті крилатими машинами київського конструктора.

Завдання 1. Прочитайте власні назви, що зустрічаються у тексті. Уточніть їх значення.

Антей, Антарктида, Антарктика, Арктика, Брюсель, Ле-Бурже, Північний полюс, Руслан, Сомалі.

Яка різниця між назвами Антарктида і Арктика?

Завдання 2. Прочитайте слова та словосполучення, з'ясуйте їх значення і запишіть.

Віддалені райони, випробовування, двигун, засуха, лісова пожежа, майданчик, надійність, приземлення, призначення, посадка, режим планування, побити (що?) рекорди, зупинити (що?) двигун.

Завдання 3. Прочитайте та запишіть слова. Назвіть основи, від яких вони утворені.

Авіалінії, аеропорт, аеродинаміка, аерокосмічний, біплан, всесвітній, довголіття, чотиримоторний.

Завдання 4. До іменників підберіть спільнокореневі прикметники.

Грунт - ..., горизонт - ..., казка - ..., крила - ..., ліс - ..., повітря - ..., світ - ..., транспорт - ..., труд - ..., успіх - ...

Завдання 5. Виконайте завдання за зразком. Зверніть увагу на правопис слів.

ЗРАЗОК: 10 тонн (який?) - десятитонний.

20 тонн (який?) - ...

80 тонн (який?) - ...

200 грамів (який?) - ...

300 метрів (який?) - ...

22 кілометри (який?) - ...

Завдання 6. До поданих зліва слів підберіть антоніми та запишіть їх.

Горизонтальний
злігати

теплий
великий

з'являтися
найсильніший
розпочинати
малий
холодний
далекий

близький
приземлюватися
зникати
закінчувати
найслабший
вертикальний

Завдання 7. У завданні 6 знайдіть дієслова та утворіть від них форми доконаного виду.

Завдання 8. Прочитайте речення. Слова у дужках поставте у потрібній формі.

1. Восени 1945 року Олег Антонов розпочав (робота) над (створення) нового літака.

2. Основним (призначення) цього літака була роль («крилатий хлібороб»).

3. Транспортний літак АН-12 піднімав у повітря 20 тонн (вантаж), літав на Північний полюс та в (Антарктида).

4. АН-22 був названий однією з французьких газет («літаючий собор»).

5. В грудні 1985 року розпочалася трудова біографія (гігант) АН-124, якого сам Антонов назвав («Руслан») на честь казкового богатира.

Завдання 9. Прочитайте текст. Запишіть інформацію, в якій йдеться про рекорди літаків Антонова.

КРИЛА АНТОНОВА

Восени 1945 року Олег Антонов розпочав роботу над створенням цілком мирного літака – біплана АН-2, який вперше піднявся в небо у 1947 році. Ця машина стала надійним, часто єдиним видом транспорту, який з'єднував віддалені райони з центром. Літак міг злітати та приземлюватися на маленькі ґрунтові майданчики. «Аннушка», як з любов'ю називали цю машину в народі, робив посадку на лід Арктики та Антарктики, на воду рік і озер. Та основним його призначенням була роль «крилатого хлібороба». Літак перевозив пасажирів на місцевих авіалініях, вантажі, пошту, виконував роль швидкої медичної допомоги, боровся з лісовими пожежами. АН-2 побив усі рекорди авіаційного довголіття, був визнаний дуже надійним літаком.

Аеродинамічні характеристики антонівських літаків, за оцінками спеціалістів, одні з найкращих у світі, якщо не найкращі. Це було доведено не один раз.

На льотних випробуваннях чотиримоторного АН-10, в яких брав участь і сам Олег Антонов, було зупинено обидва ліві двигуни. АН-10

продовжував горизонтальний політ. Тоді було зупинено ще один мотор. Багатотонна машина продовжувала летіти тільки на одному двигуні! Такого у світовій практиці ще не було. Лайнер АН-10 на всесвітній виставці у Брюсселі був нагороджений Золотою медаллю.

А в 1963 році на двомоторному АН-24 у польоті зупинились обидва двигуни. До аеропорту залишається 22 кілометри. Пілот переводить 20-тонну машину в режим планерування і успішно завершує політ у місці призначення.

Транспортний літак АН-12 піднімав у повітря 20 тонн вантажу, літав на Північний полюс та в Антарктиду.

А коли АН-22 («Антей») з'явився на аерокосмічному салоні Ле-Бурже, він був названий однією з французьких газет «літаючим собором». Ця крилата машина могла брати на борт 80 тонн вантажу або 750 пасажирів! Знову світовий рекорд. Можна згадати й про те, як «Антей» разом з АН-12 врятував 200 тисяч жителів Сомалі, перевізши їх з районів смертельної засухи.

У грудні 1985 року розпочалася трудова біографія гіганта АН-124, якого сам Антонов назвав «Русланом» на честь казкового богатиря.

І, нарешті, народжується найбільший у світі літак – «Мрія» (АН-225).

Основні переваги усіх машин Олега Антонова – від маленького АН-2 до повітряних гігантів «Руслана» та «Мрії» – висока надійність, безпека, рентабельність.

Сьогодні понад 1300 літаків з маркою АН літають на повітряних лініях 42-х країн Європи, Азії, Африки та Латинської Америки.

На літаках конструкції О.К.Антонова встановлено більш як 300 світових рекордів, виконано немало унікальних перельотів.

Політ Олега Антонова продовжується.

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання.

1. Коли був створений літак АН-2?
2. Чому АН-2 називають «крилатим хліборобом»?
3. Який випадок трапився на випробовуваннях АН-10? Як це характеризує машину?
4. Чому АН-22 був названий «Антеєм»?
5. Як називають найбільший у світі літак?
6. Скільки світових рекордів було встановлено на літаках Антонова?

Завдання 11. Прочитайте 1-й абзац тексту. Перекладіть його російською мовою.

Завдання 12. Розкажіть про призначення літаків Антонова.

Тема 21. УКРАЇНА – КОСМІЧНА ДЕРЖАВА

Завдання 1. Прочитайте імена та власні назви. Уточніть їх значення.

Сергій Корольов; Юрій Гагарін; Валентин Глушко; Володимир Челомей; Юрій Кондратюк.

“Салют-5”, “Протон”, “Циклон”, “Альфа”, “Січ-1”, “Хартрон”, “Арсенал”.

Завдання 2. Прочитайте слова, вкажіть основи, від яких вони утворені.

Міжнародний, ракетобудування, співробітництво.

Завдання 3. Прочитайте слова, з'ясуйте їх значення.

Використання, досягнення, насамперед, освоєння, орбітальна станція, ракета-носії, розрахунок, сприяти.

Завдання 4. До слів, поданих зліва, підберіть відповідні їм російські.

Без сумніву	расчеты
випробовування	искусственный спутник
Місячна програма	несмотря на
незважаючи на	без сомнения
розрахунки	испытания
штучний супутник	Лунная программа

Завдання 5. Утворіть назви жителів міст.

Київ - ...	Вінниця - ...
Житомир - ...	Харків - ...
Одеса - ...	Полтава - ...

Завдання 6. До слів лівої колонки підберіть антоніми.

Активний	природний
великий	заважати
близький	закінчити
низький	пасивний
розвиток	малий
розпочати	далекий
сприяти	занепад
штучний	високий

Завдання 7. Прочитайте речення. Виділені слова замініть синонімами.

1. У лютому 1992 року було **створено** Національне космічне агентство України.

2. **Досягнення** в космосі були б неможливі без творчої роботи багатьох наукових колективів.

3. Сьогодні в Україні продовжуються роботи над *освоєнням* космічного простору.

4. Створення космічного агентства *дало змогу* українським вченим продовжити наукові дослідження.

5. Участь в міжнародних наукових проектах *сприяє* розвитку національної космічної програми.

Завдання 8. Утворіть словосполучення.

Активно працювати де?	(міжнародна програма)
завдяки чому?	(титанічна робота вчених)
перший політ кого?	(людина)
продовжувати роботу над чим?	(освоєння космічного простору)
побувати де?	(Місяць)
розвивати що?	(економіка)
розпочати роботу над чим?	(космічний проект)
співробітництво у чому?	(міжнародні наукові проекти)

Завдання 9. Прочитайте текст. Запишіть основну інформацію.

УКРАЇНА – КОСМІЧНА ДЕРЖАВА

XX століття ми традиційно називаємо атомним; XXI століття, без сумніву, належить космосу. І ті держави, які не будуть проводити активну космічну діяльність, не зможуть успішно розвивати свою економіку. Саме тому, незважаючи на складну економічну ситуацію, сьогодні в Україні розгортається національна космічна програма.

У лютому 1992 року було створено Національне космічне агентство України, за кілька років – головний центр випробовувань і використання космічних систем. Це дало змогу українським вченим у жовтні 1995 року розпочати самостійне керування першим українським супутником “Січ-1”.

Повідомлення про перший політ людини в космос, який здійснив Юрій Гагарін, схвилювало весь світ. Але й сьогодні далеко не всім відомо, що це стало можливо, насамперед, завдяки титанічній роботі багатьох вчених, серед яких багато українців.

Коли в Радянському Союзі розпочали займатися ракетобудуванням, то серед тих, хто керував цими роботами, були житомирянин Сергій Корольов та одесит Валентин Глушко.

Академік Володимир Челомей виховувався та навчався у Полтаві і Києві. Під його керівництвом створені ракети-носії та штучні супутники Землі “Протон”, “Космос-1267”, орбітальні станції “Салют-3” і “Салют-5”.

Досягнення Корольова, Глушка, Челомея були б неможливі без творчої роботи багатьох наукових та виробничих колективів України: фізико-технічного інституту низьких температур у Харкові, Інституту

механіки в Києві, київського заводу “Арсенал”, Харківського науково-виробничого об’єднання “Хартрон” та інших.

Багато чим завдячує українцям і зарубіжна космонавтика. Лише після того, як американські астронавти побували на Місяці, стало відоме ім’я ще одного сина України – Юрія Кондратюка (1897-1941), за розрахунками якого виконувалась американська Місячна програма. Американці чесно призналися в цьому.

Сьогодні в Україні продовжуються роботи над освоєнням космічного простору. Українські вчені беруть участь у багатьох російських проектах. Разом з американською компанією “Рокул Інтернейшнл” розробляються плани використання ракети-носія “Циклон”. Харківське НВО “Хартрон” активно працює у міжнародній програмі “Альфа” над створенням великої орбітальної станції.

Оскільки Україна густо заселена і не має змоги побудувати свій космодром, вона бере участь у міжнародному проєкті “Морський старт”, співпрацює з Росією та іншими державами.

Під час візиту Президента України до США був підписаний договір про співробітництво в області космічних технологій. Аналогічні договори підписані з Китаєм та Росією. Це дуже важливо для України, тому що співробітництво в міжнародних наукових проєктах сприяє розвитку власної космічної програми.

Завдання 10. Дайте відповіді на запитання:

1. Коли було створено НКАУ?
2. Як називається перший український супутник? Що означає ця назва?
3. Хто був першим космонавтом Землі?
4. Коли було здійснено перший космічний політ?
5. Де народилися С.Корольов та В.Глушко?
6. Які наукові колективи України беруть участь у космічних дослідженнях?
7. Що ви дізналися про українця Юрія Кондратюка?
8. З якими країнами підписані договори про космічне співробітництво?

Завдання 11. Перекажіть текст. Використовуйте ваші записи.

Тема 22. КОСМІЧНІ ЗІРКИ УКРАЇНИ

Завдання 1. Прочитайте слова. Знайдіть на карті України названі міста. Що вам відомо про них ?

Житомир, Полтава, Одеса, Тернопіль, Харків, Чернігів.

Завдання 2. Прочитайте та запишіть слова. З'ясуйте їх значення.

Дослідження, засновник, орбітальна станція, повідомлення, політ, простір, триумф.

Завдання 3. Прочитайте дієслова, з'ясуйте їх значення, утворіть видові пари.

Засновувати, пропонувати, очолювати, розробляти, створювати, удосконалювати.

Завдання 4. Утворіть складні слова та запишіть їх.

ПРАЗОК: машина, будувати: машинобудування;
між, народ: міжнародний.

1. Ракета, будувати.
2. Літак, будувати.
3. Між, континент.
4. Весь, світ.
5. Прилад, будувати.

Завдання 5. До поданих зліва слів підберіть антоніми. Утворіть найвищий ступінь порівняння підкреслених прикметників.

Перший	невідомий
минулий	мало
<u>відомий</u>	останній
свій	високий
багато	теперішній
<u>низький</u>	чужий

Завдання 6. Заповніть таблицю.

Хто	Кого	З ким
Богдан		
Валентин		
Володимир		
Костянтин		
Микола		
Михайло		
Олександр		
Сергій		
Юрій		

Завдання 7. Прочитайте речення. Слова в дужках поставте у потрібній формі.

1. Кибальчич розробив перший реальний проект для (політ) людини у космос.

2. Багато інших ідей Юрія Кондратюка реалізовано у сучасній (космонавтика).

3. Зроблені (він) розрахунки американці використали для (свій) космічного (проект).

4. Академік Михайло Янгель працював над (створення) міжконтинентальних ракет.

5. Україна бере участь у міжнародних космічних (проекти).

6. Космічні зірки України продовжують світити (люди) (вся) Землі.

Завдання 8. Прочитайте речення. Використайте дієслово потрібного виду.

1. Найперші у світі ракети (створити/створювати) Олександр Засядько.

2. Константинов (заснувати/засновувати) перший ракетний завод.

3. Кибальчич (розробити/розробляти) перший у світі проект ракети для польоту людини у космос.

5. Академік Володимир Челомей (навчатися/навчитися) у Полтаві та Києві.

Завдання 9. Прочитайте текст. Запишіть прізвища та імена вчених, які працювали над створенням ракетної техніки.

КОСМІЧНІ ЗІРКИ УКРАЇНИ

Повідомлення про перший космічний політ Юрія Гагаріна схвилювало весь світ. Але й сьогодні не всі знають імена тих людей, які зробили реальністю цей триумф.

Найперші у світі ракети в кінці 20-х років XIX століття створив син українського козака із Полтави генерал-лейтенант російської армії Олександр Засядько (1779-1837). Його ж можна назвати засновником ракетних військ - саме Засядько сформував у 1827 році ракетну роту №1 у складі російської армії.

Роботу над розвитком ракетної техніки продовжував Костянтин Константинов (1818-1871), який народився у Чернігівській області. Він не тільки удосконалив свої ракети, але й зробив важливі теоретичні розробки в області ракетобудування. До того ж саме він заснував у м.Миколаєві перший ракетний завод.

Інший чернігівець - Микола Кибальчич (1853-1881) - розробив перший у світі реальний проект для польоту людини у космос.

Лише після успішного польоту американців на Місяць стало відоме ім'я ще одного видатного українця - Юрія Кондратюка (1897-1941).

Зроблені ним теоретичні дослідження та розрахунки американські вчені використали для свого космічного проекту.

І сьогодні ми знаємо, що Юрій Кондратюк запропонував багато інших ідей, реалізованих у сучасній космонавтиці. Але вже без нього: він загинув рядовим солдатом в боях з фашистами під Москвою.

Коли в Радянському Союзі почали займатись ракетобудуванням, то серед тих, хто очолив ці роботи, були Сергій Корольов і Валентин Глушко. Житомирянин Корольов та одесит Глушко зробили видатний внесок в освоєння космічного простору.

Академік Володимир Челомей навчався у Полтаві та Києві. Під його керівництвом були створені ракети «Протон», орбітальні станції «Салют-3» та «Салют-5».

Академік Михайло Янгель працював над створенням міжконтинентальних балістичних ракет.

Успіхи Корольова, Глушка, Янгеля були б не можливі без творчої праці багатьох науковців та виробничих колективів України. Серед них фізико-технічний інститут низьких температур у Харкові, інститут механіки у Києві; Київський завод «Арсенал», Харківське науково-виробниче об'єднання «Хартрон» та інші.

Сини українського народу внесли вагомий внесок у розвиток ракетно-космічної техніки і в інших країнах. Так, наприклад, проект польоту на Місяць, створений українцем Юрієм Кондратюком, реалізував у США теж українець Михайло Яримович. З Тернопільської області приїхав у США Богдан Гнатюк – один із авторів американської ракети «Трайдент».

Сьогодні в Україні продовжують дослідження космічного простору, створюють космічні супутники та ракети. Україна бере участь у міжнародних космічних проектах «Альфа» та «Морський старт». Отже, космічні зірки України продовжують світити людям всієї Землі.

Завдання 10. Перекажіть текст.

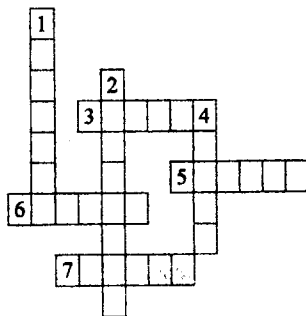
Завдання 11. Відгадайте кросворд.

По горизонталі

3. Куди вперше злітав Гагарін?
5. Одесит, конструктор ракет.
6. Академік, конструктор міжконтинентальних ракет.
7. Назва ракети, створеної академіком Челомеем.

По вертикалі:

1. Перший космонавт Землі.
2. Конструктор ракетної техніки з м.Житомира.
4. Назва орбітальної станції.

Тема 23. X-ПРОМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

На початку 1995 року на Україні відзначалося 150-річчя від дня народження видатного українського вченого Івана Павловича Пулюя, якого світова громадськість зарахувала до числа тих людей, " хто у другій половині 19-го століття та на початку 20-го століття формував світ".

Завдання 1. Прочитайте слова, з'ясуйте їх значення та запишіть.

Струм, властивість, якість, винахід, промінь, таємниця, сенс, товариство, прагнути, згадувати, зацікавитися.

Завдання 2. До поданих іменників підберіть спільнокореневі дієслова та запишіть їх.

Відкриття, користування, досягнення, засідання, закінчення.

Завдання 3. Прочитайте словосполучення та поясніть, як ви їх розумієте :

Закінчити гімназію з відзнакою, залишитися в тіні, ґрунтовно аргументувати, передній край науки, порядна людина, неблагодійна людина, пальма першості.

Завдання 4. Прочитайте речення. Виділені слова замініть синонімами.

- 1.Іван Пулюй *сягнув* вершин світової науки.
- 2.Науки *захопили* молодого Пулюя.
- 3.Його діяльність в галузі електротехніки *дістала* найвищу оцінку.
- 4.ІванПулюй *був поліглотом*.
- 5.Царська поліція *не дала згоди* на повернення І.Пулюя в Україну.

Завдання 5. Прочитайте текст і подумайте над запитанням: У чому полягає трагізм долі великого українського вченого ?

ІВАН ПУЛЮЙ

Великий вчений, що сягнув вершин європейської та світової науки, ще й сьогодні мало кому відомий. Так, на жаль, склалася його доля. Іван Пулюй був видатним фізиком, електромеханіком, астрономом, педагогом, публіцистом, поліглотом-перекладачем (знав 15 мов). Він розкрив багато таємниць природи. Саме про таких людей сказано : "Все, що дає нам природа, має свій сенс і своє значення, а для розкриття її таємниць, яких є ще багато, мусить народитись геніальна людина, яка б ці таємниці відкрила і передала їх людству для загального користування".

Одним з найважливіших наукових досягнень І.П.Пулюя є відкриття (до 1875 р.) невідомих променів, названих ним X-променями, які ми знаємо як промені Рентгена.

Іван Пулюй вірив в наукову порядність Рентгена і тому постійно інформував його про свою роботу над X-променями. Але Рентген хотів бути першим в такому важливому винаході і тому 23 січня 1896 року публічно виступив на засіданні фізико-медичного товариства у Вюрюбурзі (Німеччина), де, навіть не згадавши Пулюя, малокваліфіковано розповів про невидимі X-промені. У 1901 році Рентген саме за це "відкриття" став першим Нобелівським лауреатом з фізики, а невидимі промені отримали назву рентгенівських. Справжній же відкривач X-променів І.П. Пулюй залишився в тіні, хоча він 15 лютого 1896 року публічно, ґрунтовно аргументував своє відкриття, демонстрував фотографії значно вищої якості, ніж Рентген. Але пальма першості була вже втрачена.

Народився майбутній вчений 2 лютого 1845 року в містечку Гримайлове (тепер Тернопільська область). Шестилітком відданий в школу, швидко навчився читати. Особливо подобалися твори Тараса Шевченка та Гоголя. Пізніше Іван зацікавився фізикою та математикою. Закінчивши у Тернополі гімназію з відзнакою, він по волі батька вступив на теологічний факультет Віденського університету, але водночас відвідував лекції з фізики і астрономії. Ці науки так захопили молодого Пулюя, що по закінченні курсу богослов'я в 1896 році він відмовляється від вигідного сану священника та починає займатися експериментальною фізикою. Об'єктом його уваги завжди були проблеми переднього краю фізичної науки: молекулярна фізика, катодні промені, електротехніка, властивості та природа X-променів. Він першим дослідив "холодне світло" (неонове),

Іван Павлович Пулюй, талановитий педагог і лектор, в 1902 році став першим деканом першого в Європі електротехнічного факультету.

Його діяльність в галузі електротехніки по створенню першої в Європі електростанції на постійному струмі в Австро-Угорщині дістала найвищу оцінку.

Видатний вчений написав українською мовою "Молитовник", брав участь у перекладі Біблії українською мовою. Взагалі він мав бажання працювати викладачем у Львові або Києві, на своїй рідній землі, але царська поліція на те згоди не дала, зарахувавши його до списку "неблагодійних".

Помер І.П.Пулюй 31 січня 1918 року в Празі, де його і поховано, хоча за заповітом він хотів після смерті все ж таки повернутися додому.

На його честь встановлені меморіальні дошки у Відні та Празі. На Україну наш геній повертається лише в наші дні.

Завдання 6. Дайте відповіді на запитання.

1. Хто такий Іван Пулюй ?
2. Де і коли він народився ?
3. Яку освіту здобув видатний вчений ?

4. В яких галузях науки вчений досягнув видатних результатів?
5. Чому більша частина його життя пройшла за межами України?

Завдання 7. Прочитайте речення та вкажіть, які з них повністю або частково не відповідають змістові тексту. Виправте помилки.

1. Іван Пулюй був видатним фізиком, електромеханіком, астрономом, біологом, філософом, педагогом, хіміком, перекладачем.
2. У молодості вчений готувався стати лікарем, але перемогло захоплення точними науками.
3. Похований І.П. Пулюй у Львові.

Завдання 8. Іван Франко, видатний український письменник та громадський діяч, назвав Івана Пулюя «безмежним чоловіком». Як ви розумієте це висловлювання?

Тема 24. ВЕЛИКДЕНЬ

Завдання 1. Прочитайте слова і словосполучення, з'ясуйте їх значення. Прослухайте коментар викладача.

Вели́кдень, Христо́ве Воскресі́ння, Вели́кий пі́ст, Ве́рбна неді́ля, Вели́ка неді́ля, Вели́кий Чистий четве́р, Полива́льний або Сві́тлий понеді́лок, Сві́тлий ти́ждень, Берегі́ня.

Завдання 2. Подумайте і скажіть, що означають вислови “Христо́с воскрес!” та “Воісти́ну воскрес!”.

Завдання 3. Прочитайте слова та з'ясуйте їх значення.

Всено́шна, па́ска, прові́на, хорово́д, писанкі́, крашанкі́, розпи́сувати, фарбува́ти, створюва́ти, христо́суватися, рухо́бий, порцеля́новий.

Завдання 4. Утворіть найвищий ступінь порівняння.

ЗРАЗОК: добрий – найдобріший.

Цікавий, частий, багатий, веселий.

Завдання 5. Поясніть значення прислівників у словосполученнях:

Тиждень напередодні Великодня, тиждень по Великодню,
під обід на Великдень, після Різдва.

Завдання 6. Прочитайте текст “Великдень”. Підготуйте переказ тексту.

ВЕЛИКДЕНЬ

Великдень, Христове Воскресіння, Пасха – найбільше й найцікавіше свято для християн. Це свято належить до рухомих, але частіше припадає на квітень і обов'язково на неділю.

Після Різдва починаються М'ясниці (святки), за ними настає Великий піст, який триває сім тижнів. На останньому тижні Великого посту святкують Вербну неділю: у церкві освячують вербові гілочки, і люди беруть їх додому. Батьки символічно “били” дітей, приказуючи:

Не я б'ю, верба б'є,
Через тиждень – Великдень.
Будь дужий, як вода,
А багатий, як земля!

Всі дні останнього тижня Великі, особливо важливі для віруючих Великий четвер – Чистий четвер. Кожен ніс від храму запалену свічку – вогонь очищення. Усе в хаті прибирали, вимивали.

Велика п'ятниця – суворий піст, їдять лише хліб та п'ють лише воду.

Протягом останнього тижня матері готували смачні паски, фарбували яйця, розписували писанки. Напередодні Великодньої Великої неділі у церквах відправляють всеношну, святять паски та інші страви. Після цього люди вітаються лише такими словами: “Христос воскрес!” на що потрібно відповідати: “Воістину воскрес!”. Обмінюються тричі поцілунками.

На святковий сніданок збирається вся родина, вітаються, цілуються. На святковому столі печене, смажене м'ясо та сало, інші смачні страви.

Під обід на Великдень усі родини збиралися в селі, щоб побачити веснянкові хороводи.

Наступний день називається Поливальним понеділком. Хлопці та дівчата обливали один одного водою, жартували. Цей обряд символізує очищення. Вірили, що вода надасть сили.

Святковим вважається й третій день. Люди не працювали, а ходили в гості, обходили посіви.

Великоднівні дні були святковими й урочистими. Люди веселилися, посміхалися і обов'язково вибачали один одному провину. У цей день треба вітатися навіть з ворогом. Тиждень по Великодню – Світлий.

Цікавий звичай – розписувати яйця. Це дуже давня традиція. До нашого часу збереглося порцелянове яйце із символічним малюнком Березині – богині роду. На ньому дата – X століття. Яйце – символ життя. Ще до християнства люди малювали на поверхні яйця геометричні, рослинні або тваринні сюжети. Цей звичай запозичило й християнство, пов'язуючи його з Христовим воскресінням.

Крім писанок, до свят фарбували крашанки, які не мають малюнків. Найчастіше яйця фарбували настосм цибулиня.

Писанки та крашанки виготовляють дівчата або жінки напередодні Великодня. Їх дарували коханим, близьким людям та гостям. Це також вважалося високою ознакою поваги і любові.

У канадському місті Вегревілі, де мешкає 75 відсотків українців, за проєктом художника Павла Цимбалюка створено двадцятиметровий пам'ятник українській писанці, що за розміром дорівнює триповерховому будинку. Це ще одне з чудес світу.

Завдання 9. Прочитайте легенду. Перекажіть її.

Про походження звичаю робити крашанки існує багато легенд. Розповідають, що коли Ісус Христос воскрес, то він сказав воїнам, які охороняли його гроб: "Йдіть і повідайте усім людям, що Христос воскрес, а щоб вам повірили, то ось вам знак". І Спаситель узяв із свого гробу крашанку і дав воїнам. Відтоді й пішов звичай робити крашанки на Великдень.

Завдання 10. Які свята у ваших країнах вважають урочистими? Які традиції, звичаї, символи пов'язані з вашими найбільшими святами?

ТЕМА 25. УКРАЇНЦІ СМІЮТЬСЯ

Завдання 1. Прочитайте слова, з'ясуйте їх значення та запишіть.

Гумор, жарт, заздрість, приязнь, втома, настрої, погляд, схвалювати, цілувати, засуджувати, висміювати, поліпшувати (настрої), жартувати.

Завдання 2. Прочитайте та з'ясуйте значення слів, які вказують на риси характеру людини. Умовно поділіть їх на позитивні і негативні.

Працьовитість, чесність, доброта, мудрість, дотепність, лінощі, брехливість, злостивість, тупість, зазнайство, ощадливість, скупість, недоумкуватість, неохайність, жадібність, винахідливість, сміливість, хвалькуватість.

Завдання 3. До іменників, поданих у завданні 2, доберіть спільнокореневі прикметники і запишіть їх.

ЗРАЗОК: працюючість - працюючий.

Завдання 4. Прочитайте текст та підготуйтеся дати відповіді на запитання.

Всесвітньо відомий американський письменник Марк Твен висловив думку: " Багатство, в якому не відмовлено жодному народу на землі, - гумор". Можна додати, що це таке багатство, яке викликає не заздрість, а приязнь, яке не роз'єднує, а об'єднує людей різних націй.

Гумор у народів різний, та багато у ньому спільного. Завжди схвалюється працьовитість, чесність, доброта людини, цінуються мудрість і дотепність. І, навпаки, засуджуються лінощі, брехливість і злостивість, висміюються дурість, тупість, зазнайство.

В усній творчості багатьох народів існують легендарні персонажі, наділені неабиякою кмітливстю і дотепністю, завдяки чому їм вдається вийти з найскладніших життєвих ситуацій. У тюркських народів таким героєм є Ходжа Насреддін. Герой сучасного литовського гумору - Кіндзюліс. Усім відомий надто ошадливий габровець - мешканець м.Габрово, що в Болгарії, скупий шотландець, недоумкуватий норвежець - герой норвезьких анекдотів і т.п.

Гумор завжди приходить на допомогу людині у важкій життєвій ситуації. Він знімає втому, поліпшує настрої та самопочуття, підвищує апетит, зміцнює розум та , врешті-решт, продовжує життя. Недаремно сучасна медицина використовує сміхотерапію як засіб лікування. Сміх - це чудові ліки. Отож, смійтеся на здоров'я !

Завдання 5. Дайте відповіді на запитання.

1. Яку думку висловив Марк Твен щодо гумору ?
2. Що є спільного в гуморі різних народів ?
3. Що схвалюється, а що засуджується в гумористичних оповіданнях, піснях, анекдотах.?
4. Як ви розумієте вислів "смійтеся на здоров'я"?
5. Чи знайомі ви з англійським, єврейським, російським, болгарським гумором ? Чи подобається він вам ?
6. Що ви можете розказати про гумор свого народу ?

Завдання 6. Прочитайте народні вислови про значення сміху. Чи згодні ви з ними ? Запишіть ті, що вам сподобалися.

- Людина відрізняється від усіх інших створінь здатністю сміятися.
- Смішного боятися - правди не любити.
- Сміх - це сонце, яке проганяє зиму з людського обличчя.
- Смійтеся, і я скажу вам, хто ви є.
- Сміх убиває, але тільки те, що гідне сміху.
- Люди, які ніколи не сміються, - несерйозні люди.

- У дім, де сміються, приходять щастя.
- Втрачений день той, протягом якого ви ні разу не засміялися.
- Від гніву старієш, від сміху молодієш.

Задання 7. Прочитайте болгарські анекдоти. Які риси характеру висміюють вони ?

Найкраща дружина

- В дружини брати дівчину яку ?
- Найкраще взять низеньку і тонку:
Займатиме і місця в домі мало,
Й на одяг менше йде матеріалу.

Молоко

- На отакому лютому морозі
Стовбичиш, чоловіче, тут чого?
- Бач, молоко розлив я на дорозі,
Жду, як замерзне, щоб зібрати його.

Завдання 8. Прочитайте текст про особливості українського гумору.

Широко відомий в світі і український гумор.

"Малороси обдаровані незрівнянним гумором," - писав колись відомий російський критик В. Белінський про українців.

В українського народу високо розвинуте почуття гумору, любов до гострого, дотепного слова. На що його рису здавна звернули увагу дослідники фольклору. Самобутній, мудрий, влучний гумор українського народу - це його національна гордість. Сатира і гумор посідають значне місце в українському фольклорі, сміх завжди був на озброєнні народу. Як відзначив М. Гоголь, людського сміху боїться кожний, навіть той, хто вже нічого на світі не боїться. Сміх, на його думку, потрібний людині не менше, ніж повітря.

Українці протягом багатомісячної історії створили багато чудових творів мистецтва, в яких відобразилися його погляди на життя. І серед них безліч анекдотів, смішинок, влучних афоризмів та висловів, в яких висміюються лінощі, неохайність, жадібність, в них висміюють дурнів, недотеп, хвальків, базік, боягузів і таке інше. Народні твори стверджують також ідеали добра, справедливості, гуманності, славлять людський розум, дотепність, винахідливість, сміливість.

Завдання 9. Дайте відповіді на запитання.

1. Що сказав М. Гоголь про значення сміху в житті людини ?
2. Яке місце посідають сатира і гумор в українському фольклорі ?
3. Які ідеали стверджує народ у своїх творах ?
4. Чи відомий у світі український гумор ?

Завдання 10. Прочитайте запропонований діалог. Чи згодні ви з першою реплікою?

- В українцях мене приваблює їхня схильність до гумору.
- Так, ви маєте рацію, що рису українців було підмічено давно. Зустрічаючись, українці, як правило, обмінюються добрим жартом.
- Я чув такий український вислів " бути в доброму гуморі ". Що то значить?
- Вислів цей означає " бути у гарному настрої".

Завдання 11. Прочитайте та поясніть, як ви розумієте подані нижче народні українські вислови. Запишіть ті, що вам сподобалися.

- Говорить, ніби три дні не їв.
- Написав як курка лапою.
- Потрібно як сліпому дзеркальце.
- Тихо як у вусі.
- Розбирається як баран в аптеці.
- Танцює як корова на льоду.
- Ховається від роботи, наче собака від мух.
- Живуть як кішка з собакою.
- Заробив як кіт наплакав.

Завдання 12. Прочитайте українські анекдоти. Які з них видаються вам найдотепнішими. Спробуйте дати назву цим мініаторам.

- Пане кельнер! Що ви мені дали? Це хіба курка? Та це ж шкіра і кості?
- А ви хотіли ще й пір'я?

- Пане докторе! Цілу ніч обертаюся з боку на бік і не можу заснути.
- А ви бачили, щоб хто обертався і спав? Лежіть спокійно, то заснете.

- Як ваша дочка вийшла за такого похмурого чоловіка?
- Коли виходила за нього, то ще такий не був ...

- Як ти смієш курити при мені?! - кричить батько до 10-літнього сина.
- Якщо тобі, татку, тютюновий дим шкодить, то я вийду до другої кімнати.

- Ех ти, сам з'їв усі цукерки і не подумав про меншого брата, - картає мама Петрика.

- Ні, мамо, я весь час думав про нього: хоч би, думаю, він не прийшов, поки я з тими цукерками не впораюся.

- А де твоя лялька, Таню?

- Я поклала її спати, бо це фільм не для дітей.

- Куди це ти, Іванку, так поспішаєш?

- Додому, лягатиму спати, бо завтра треба рано вставати.

- Чого ж бо це?

- А снідати?!

- Дорога сестро, дарую тобі цю чудову білу тканину.

- Дякую, братику. А що я з неї зроблю?

- Як що? Пошиєш мені сорочки.

- Ой, куме, люта ж зима буде!

- Невже?

- Страшенні морози будуть.

- Та ну?

- Так буде холодно, що аж-аж!

- А звідки ти знаєш?

- Бо ж у мене кожуха немає.

Сусід сусіда питає:

- Чого твій кіт учора несамовито кричав?

- Бо я його купав.

- Так і я свого купаю. Проте нічого, тихенько миється.

- Так ти тільки миєш, а я ще й викручую.

Завдання 13. Особливе місце в наш час займає студентський гумор. Прочитайте дещо зі студентського гумору та пригадайте про щось подібне з вашого студентського життя.

Професор запитує студента:

- Чому ви так хвилюєтеся? Боїтеся моїх запитань?

- Ні, професоре, я боюся своїх відповідей.

- Як живеш? Одружився чи досі бігаєш по студентських їдальнях?

- І те, і інше ...

- Ви коли-небудь перестанете запізнюватися на лекції?

- Звичайно, адже я колись закінчу інститут.

Професор:

- Ні, дорогий мій, трійку вам поставити ніяк не можу.

Студент (з надією):

- А четвірку?

- Чому ти, Миколо, такий зажурений?
- Бо завтра екзамен, а я нічого не знаю.
- А що ж ти робив учора?
- Журився, що післязавтра екзамен, а я нічого не буду знати.

Завдання 14. Серед українських народних пісень є дуже багато жартівливих, в яких висміюються та засуджуються негативні риси характеру та негарні вчинки того чи іншого героя. До них належить і всім відома пісня “Ти ж мене підманула ...”, пісня про Гандзю, “яка пішла в поле жати, та й забула серпа взяти”, про парубка, який любив з сиром пироги більше, ніж кохану дівчину; про діда, котрий “старий, як пеньок, а ще ходить до дівок”, та багато-багато інших. Прочитайте одну з цих пісень, яка називається “Била жінка мужика”. Значення незнайомих слів з’ясуйте за допомогою словника.

Била жінка мужика

Била жінка мужика,
За чуприну взявши,
Що він їй не поклонився,
Ще й шапочку знявши.
Била жінка мужика,
Пішла позивати.
Присудили мужику
Ще й жінку прохати.
Сидить жінка на причіпку,
Ноги підібравши.
Стоїть мужик у порога,
Ще й шапочку взявши!
- Прости мене, моя мила,
Що ти мене била.
Куплю тобі корець меду,
Коновочку пива.
- Ой, від пива болить спина,

А від меду голова;
Купи мені горілочки,
Щоб весела я була.

Завдання 15. Дайте відповіді на запитання.

1. Як ви думаєте, чи можлива така ситуація, як у пісні “Була жінка мужика”, в житті?
2. Що, на вашу думку, висміюється в цій пісні?
3. Які вам ще доводилося чути жартівливі українські пісні?
4. Чи подобаються вони вам?
5. Чи є щось подібне у вашому фольклорі?

ВІДПОВІДІ НА КРОСВОРДИ:

Стор. 24.

По горизонталі:

4. Немирів. 5. Гайсин. 7. Неділя. 9. Тиврів. 11. Молоко. 13. Театр.
14. Цукор. 15. Зерно.

По вертикалі:

1. Спирт. 2. Бетон. 3. Літин. 6. Сир. 8. Лук. 10. Вітер. 11. Мороз.
12. Радон.

Стор. 55.

1. «Антей». 2. Небо. 3. Конструктор. 4. Політ. 5. «Руслан». 6. Повітря.
7. Малювання.

Стор. 64.

По горизонталі:

3. Космос. 5. Глушко. 6. Янгель. 7. Протон.

По вертикалі:

1. Гагарін. 2. Корольов. 4. Салют.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонов О. К. Десять раз сначала. – К.: Веселка, 1981.
2. Бердник І., Падалка І. Діаманти України. – К.:1972.
3. Боршак І., Мартель Р. Іван Мазепа. – К.:1991.
4. Киев. Энциклопедический справочник. /Под ред. А.В. Кудрицкого. – К.:1986.
5. Навчальний правописний словник української мови./ За заг. ред. проф. Д.Х. Баранника. – Харків: Око, 1997.
6. Мацько Л.І. та ін. Російсько-український і українсько-російський словник. – К.: Вища школа, 1992.
7. Український орфографічний словник/ За ред. проф. А.О. Свашенко. – Х.: Прапор, 1997.
8. Український правопис. – К.: Наукова думка, 1993.

ЗМІСТ

1. Тема 1. Про українську мову.....	3
2. Тема 2. М.С. Грушевський – державний діяч України.....	5
3. Тема 3. Іван Мазепа.....	9
4. Тема 4. Богдан Хмельницький – творець української держави.....	12
5. Тема 5. Іван Богун – вінницький полковник.....	16
6. Тема 6. Вінниця.....	19
7. Тема 7. Вінниччина -Подільський край.....	21
8. Тема 8. Академік із Чоботарки.....	25
9. Тема 9. Дніпро-Славутич.....	28
10. Тема 10. Чорне море.....	31
11. Тема 11. Одеса й одесити.....	33
12. Тема 12. Легенди Криму.....	35
13. Тема 13. Місто Харків.....	38
14. Тема 14. Діаманти України.....	40
15. Тема 15. Новорічне свято в різних країнах світу.....	43
16. Тема 16. Перша бібліотека на Русі.....	46
17. Тема 17. Перший президент Академії Наук.....	48
18. Тема 18. Академік – син академіка.....	51
19. Тема 19. Олег Антонов – конструктор літаків.....	53
20. Тема 20. Крила Антонова.....	56
21. Тема 21. Україна – космічна держава.....	59
22. Тема 22. Космічні зірки України.....	62
23. Тема 23. X-промені Івана Пулюя.....	65
24. Тема 24. Великдень.....	67
25. Тема 25. Українці сміються.....	69
26. Відповіді на кросворди.....	76
27. Література.....	77

Навчальне видання

Корженко В.Я., Іванець Т.Ю., Абрамчук О.В.,
Горчинська Л.В., Олійник Л.І.

Українська мова для іноземних студентів

Країнознавство

Навчальний посібник

Оригінал-макет підготовлено авторами

Редактор С.А.Малішевська

Підписано до друку 20~~0~~2 р.
Формат 29,7x42 ¹/₂ Гарнітура Times New Roman

Друк різнографічний Ум.друк.арк. 3.21
Тираж 75 прим.
Зам. № 2002-161

Віддруковано в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі
Вінницького державного технічного університету
21021, м.Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВДТУ, ГНК 9-й поверх
Тел. (0432) 44-01-59